Jaan Undusk (1958) on [illegible] ja kirjanik. [illegible] Kirjandusteaduses [illegible] ja E. Lévinas [illegible] hulgas on ka näidendid [illegible] "Quevedo" (2003), "Boulgakoff" [illegible] Eesti Teaduste Akadeemia [illegible] "Unduski [illegible] empaatia [illegible] 21. detsember 2007).

"Boulgakoff" on pühendatud [illegible]

"Boulgakoff" on fantaasia kirjanik Mihhail Bulgakovi [illegible] aastate Moskvas, [illegible] loos on kirjanik ja tema [illegible] maailmast, [illegible] isevalitseja Stalini [illegible] avaldamisvõimalused, [illegible] kaduvad inimesed, [illegible] valge vein ja [illegible] imperaatori [illegible] teksti – kuid vastutasuks tema teoseid ei [illegible] ega lavastata.

"Boulgakoff" esietendus Eesti Draamateatris 13. jaanuaril 2008, lavastaja [illegible]

Jaan Undusk BOULGAKOFF Eesti Draamateater "Naidendiraamat" 7.

Jaan Undusk

BOULGAKOFF

Eesti Draamateater

N Ä I D E N D I R A A M A T

Jaan Undusk

BOULGAKOFF

näidend kaheksas pildis

Mati Undi mälestuseks

Eesti Draamateater
Näidendiraamat 7

Eesti Draamateater 2008

Sarja ja raamatu kujundaja Kert Lokotar
Toimetaja Ene Paaver

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital.

Autoriõigus: Jaan Undusk

ISBN: 978-9985-9853-1-1

Esikaanel Eesti Draamateatri lavastuse "Boulgakoff"
plakati pilt.
Fotograaf Herkki Erich Merila, kujundaja Epp Kaavere.
Pildil Hendrik Toompere jr Boulgakoffi rollis ja
Merle Palmiste Sidonija Sergejevna rollis.

Tagakaane fotol Jaan Undusk. Foto autor Eha Rand.

Lavastuse fotode autor Teet Malsroos.

Eesti Draamateater
www.draamateater.ee

Trükitud trükikojas AS IloPrint

Osades:

Boulgakoff, kirjanik **Hendrik Toompere jr**
Sidonija Sergejevna, tema kolmas naine **Merle Palmiste**
Paša Popov, filosoof, Boulgakoffi sõber **Jan Uuspõld**
Faddejev, võimulähedane kirjanik **Mait Malmsten**
Tolstoi, kirjanik **Guido Kangur**
Fock, kirjanik **Raimo Pass**
Blondiin **Külli Reinumägi** (külalisena)

lavastaja **Margus Kasterpalu**
kunstnik **Pille Jänes**
muusikaline kujundaja **Toomas Lunge**
valguse kujundaja **Marek Ellermaa**

etenduse juht **Karin Undrits**

Näidendi "Boulgakoff" esmalavastus oli 13. jaanuaril 2008
Eesti Draamateatri väikses saalis.

Eesti Draamateatri uute näidendite ettelugemiste sarjas
Esimene lugemine esitati "Boulgakoffi" Maalisaalis
21. aprillil 2006.

"Boulgakoff" võitis Eesti Näitemänguagentuuri 2005. a
näidendivõistlusel II preemia.

Näidend ilmus esmakordselt aastal 2006 ajakirjas
Vikerkaar nr. 1-2. .

Lavastuse tekst erineb kohati siin avaldatud näidendi tekstist.

Boulgakoff – Hendrik Toompere

BOULGAKOFF

Tegelased:

BOULGAKOFF, kirjanik

SIDONIJA SERGEJEVNA, tema kolmas naine

STALIN, hääl telefonitorus ja Punasel väljakul

FOCK, kirjanik

MEES VIHMAVARJUGA

BLONDIIN

PAŠA POPOV, filosoof

FADDEJEV, võimulähedane kirjanik

TOLSTOI, kirjanik

YVAIN, Boulgakoffi esimene vend Pariisis

NICOLAS, Boulgakoffi teine vend Pariisis

Tegevuspaik: Moskva 1930. aastatel, suve palavad päevad.

1. pilt

Boulgakoff istub voodis teki all, kulunud ja kuivetu näo, aga heleda pilguga, pidžaamaväel, tübeteikat meenutav müts peas, kirjutusraam vastu põlvi, hunnik suuri vene patju selja taga, kirjutab. Siseneb higine ja õnnelik Sidonija Sergejevna, positiivset energiat täis, suhteliselt lühikese seelikuga, kalasabamustriga sukad jalas, kingadel tähelepandavalt kõrged kontsad. On näha, et ta ei hooli proletaarsest vagadusest. Tal on käes toiduvõrk, mis on pungil igatsugu pakendeid ja puuvilju, muuseas paistab võrgust välja suur valge veini pudel. Paneb võrgu keset tuba maha, läheb Boulgakoffi voodi juurde, laskub põlvili ja kallistab meest.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Boulgakoff! Minu Boulgakoff!

BOULGAKOFF: Oh, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa oled elus, kõik on korras.

BOULGAKOFF: Mis mul siis viga peaks olema? Mis rumal toon.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Nii hea on tulla koju ja näha, et kõik on korras. Sina kirjutad, mina toon toitu, ja me oleme koos.

BOULGAKOFF: Tohoo pime, ega sa mingi diplomeeritud toidutooja ole. *(Embab naist, aga mõtleb muule)*. Ma pean praegu lihtsalt natukene kirjutama, et see leping luhta ei läheks. Molière! Päris hea lavataju. Minu meelest.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kirjuta aga. *(Tõuseb ja läheb toidukorvi juurde)*. Millest sa kirjutad?

BOULGAKOFF: Molière'ist, ma ju ütlesin. Ja Puškinist ja Don Quijotest. Kõigist neist suurtest ja õnnetutest, nagu sa tead. *(Paus)*. Ja mõnikord natukene nendest sala-asjadest kah.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(askeldab võrgu kallal, viib asjad kööginurka)*: Kas minust samuti?

BOULGAKOFF: Sinust vägagi palju, Sidonija. Sina oled mul üks tähtsamaid salaasju.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Loe jälle ette.

BOULGAKOFF: Siis, kui paras jagu valmis, siis loen.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Siis kutsume Jeremejevi, Karavajevi ja Fainsilbergi kah.

BOULGAKOFF: Oi, oi, kui palju. Noh, kui sa just tahad. Fainsilbergi kindlasti. Keegi peab ju olema, kes ainult ei vaimustu, vaid ka kuulab. Kuulab ja ütleb, et ... peategelase kinganumber ei ole õige. Ei vasta ajastu vaimule. Või et Malaja Bronnajalt Bogotvorskaja poole minnes ei ole võimalik kuulda "kingakontsade teravat klõbinat". Sest asfalt on seal suvel pehme nagu tainas, isegi öösiti. Väga vajalik teave igale kirjanikule. Oi, kui vajalik, et kõik välja tuleks. Kingakontsade vale klõbin ja ongi kogu romaan ... perses.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Boulgakoff!

BOULGAKOFF: Jah, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa ei ole ju labane.

BOULGAKOFF: Vist mitte.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis sa siis vannud?

BOULGAKOFF *(hüüab kõva häälega)*: Ma tahan kah olla vene kirjanik.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(naerab)*: Mis vastus see on. *(Paus)*. Sulle on alati nii tähtsad jalanõud. Ma olen kindel, et sa oleksid valmis sööma naiste kingakesi, nagu krokodill kalosse. Tolles Maršaki lastelaulus.

BOULGAKOFF *(mõtteis)*: Maršak, Maršak, oh seda Saamueli. Meeste omi niisamuti. Mõnikord oleks mul kohutav tahtmine alla neelata Stanislavski kalossid. Siis oleks ta mul pihus, vana praak. Muideks, jalad on väga otsekohesed kehaosad, soovitan silmas pidada. Aga mitte avalikult.

Sidonija naerab. Põrandal heliseb telefon. Sidonija jookseb kööginurgast tuppa. Vaatavad Boulgakoffiga teineteisele otsa, telefon on nende vahel põrandal.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina või sina?

BOULGAKOFF *(seosetult)*: Veini tõid?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Muidugi tõin. Mis see siia puutub?

BOULGAKOFF: Valget?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah.

BOULGAKOFF: Võta. Ma olen ainult kõige tähtsamate jaoks.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kes need olidki?

BOULGAKOFF: Stanislavski, Nemirovitš, kõik lavastajad. Tead ise. Popov. Puškin – kui ta peaks helistama.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jäta naljad. Stalin?

BOULGAKOFF: Stalin? *(Naerab)*. Stalin kindlasti.

Sidonija kükitab ja võtab toru.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Halloo, ma kuulen. Jah. Jah, muidugi. *(Laskub põrandale põlvili, paneb käe rinnale)*. Jah, muidugi, seltsimees ... Muidugi, muidugi. Ta ... ootab. *(Boulgakoff teeb tõrjuvaid grimasse)*. Ta ootab seda. Jah, muidugi.

Sidonija tõuseb püsti, kattes käega toru. Läheb ettevaatlikult Boulgakoffi voodi juurde, vaatab talle tähendusrikkalt otsa. Surub toru vastu kõhtu nagu kalli asja.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(sosistab):* Stalin.

BOULGAKOFF *(sosistab):* Mis sa jamad?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(sosistab):* Stalin. *(Pistab toru jalge vahele ja väänutab seda itsitades).* Stalin.

BOULGAKOFF *(häälest ära, sirutab käe):* Luba. *(Köhatab, selge häälega torru).* Ma kuulen. *(Pikem paus).* Stalin? *(Paus, armastusväärsemalt).* Tere päevast, seltsimees ... gensek. *(Naerab).* Lihtsalt Stalin, olgu. Ma kuulan teid.

Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Boulgakoff – Hendrik Toompere

STALIN *(Telefonitorust, mida Boulgakoff hoiab kõrvast veidi eemal, et Sidonija jutuajamist kuuleks, kostab rahulikus toonis esitatav monoloog. Selles on ühtaegu nii midagi rahustavat kui ka ähvardavat. Kõnemeloodia on erakordselt selge, ehkki sõnadest pole aru saada).*

BOULGAKOFF: Jah, seltsimees Stalin.

STALIN *(jätkab monoloogi).*

BOULGAKOFF: Muide, ma kirjutan teist ... näidendi, seltsimees Stalin.

STALIN *(räägib).*

BOULGAKOFF: Ma usun, et kolm. Kolm vaatust.

STALIN *(räägib).*

BOULGAKOFF: See on muidugi õige. Viisnurgal on viis nurka. Viis vaatust.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(sosistab):* Mis sa jamad.

BOULGAKOFF *(sosistab toru kattes):* Anna veini. *(Torusse).* Või siis kompromissina neli. Proletaarne kompromiss. Üks nurk neile, teine meile. *(Naerab).*

STALIN *(räägib).*

Paus. Sidonija askeldab veinipudeli kallal, püüab seda avada.

BOULGAKOFF: Üks soov kindlasti oleks – et see ... et mu järgmine näidend lavastataks. Ja-jaa muidugi, nagu kõik teised. Ma saan aru. Sotsialistlik realism, miks ka mitte.

STALIN *(räägib).*

Sidonija toob Boulgakoffile klaasiga veini, too joob ahnelt ja neelatab sügavalt.

BOULGAKOFF: Jah. Äkki te suudate neid veenda, seltsimees Stalin? Bürokraadid on raske tõug. Kui te saaksite nende juures oma arvamuse läbi suruda, kuidagiviisigi, oleksin ma väga tänulik. Kuidagiviisi ... läbi suruda. Mul ei ole peaaegu midagi lavastatud. Kirjutan, aga ei saa aru, kellele. *(Kuulab)*. Jah, muidugi, makstakse küll. Tegelikult muidugi ... Jah, raske on aru saada, kust nad tulevad. *(Paus)*. Muid soove ...

SIDONIJA SERGEJEVNA *(sosistab)*: Välismaale!

BOULGAKOFF: Jah, raske öelda. *(Joob)*.

STALIN *(räägib)*.

BOULGAKOFF *(ebalevalt)*: Tjah, tegelikult oleks eneseharimise mõttes korra kasulik Prantsusmaal ära käia. Et see nõukogude Molière, mida ma kirjutan, saaks õiged proportsioonid. Et oleks võrdlus sotsialismi ja kapitalismi vahel. *(Lootusetult)*. Ja et üldse prantsuse lavakunstiga pisut tutvuda. *(Joob)*.

STALIN *(räägib)*.

BOULGAKOFF: Jah, muidugi, sotsialistlik realism. Gorki on hea kirjanik. Gorki on loov inimene, eks temagi eksi. *(Äkki teravalt)*. Miks siis tema ei võiks eksida? Gorki on suur kirjanik, tema kuristikud on sügavamad ... *(Talitseb end)*. Jah, riigimeestega on muidugi teine asi, seltsimees Stalin.

STALIN *(räägib)*.

BOULGAKOFF *(lootusetult)*: Kui võimalik, siis naisega.

STALIN *(räägib)*.

BOULGAKOFF: Ahaa ... *(Katab toru käega, sosistab Sidonijale)*. Kas me oleme abielus?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ei saa aru)*: Kuidas ...

BOULGAKOFF *(sisistab)*: Kas me oleme abielus? Noh, nagu peab, nõukogude moodi ...

Sidonija noogutab ebalevalt.

BOULGAKOFF *(teeseldud reipusega)*: Ja-jaa, muidugi abielus, ma ei saanud kohe aru ... Ei ... *(aeglaselt)* vennaga ma vist kokku ei saaks. Mul on vend Prantsusmaal, jaa-jaa, ma tean, isegi kaks, aga ... kui vaja, siis ma ei otsiks kontakti ...

Boulgakoff ei kuula enam, surub toru vastu rinda. Sidonija võtab toru ja kuulab ise. Boulgakoff sirutab käe.

BOULGAKOFF: Anna, mis ta tahab ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Lõpetas. *(Paneb toru hargile)*. Kas sa tead, mis on sotsialistlik realism, Boulgakoff? Ja vendi sul kah ei ole, kas sa seda tead?

Boulgakoff vaikib masendunult voodis ja närib küüsi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sülita neile, Boulgakoff. *(Läheb Boulgakoffi juurde, laskub põlvili ja kallistab teda)*. Vabanda. Me elame selle veel kõik üle.

BOULGAKOFF: Mida ma ilma sinuta teeksin, Sidonija?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis tähtsust sel on, ma olen ju olemas.

BOULGAKOFF: Sina kardad, et mina kuhugi kaon. Mina kardan, et sina kuhugi kaod. Mida see tähendab?

SIDONIJA SERGEJEVNA: See tähendab armastust.

BOULGAKOFF *(naerab)*: Ma võtan mürki, kui see nii ei ole.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära võta. Kui võtame, siis võtame koos.

BOULGAKOFF: Ei, Sidonija, lepime kokku, et kui peab, siis mina võtan enne. Ja sina mõtled aasta otsa järele.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(vangutab pead):* Ma ei ole nõus.

BOULGAKOFF *(surub ta enda vastu):* Ole ikka. See on väga praktiline asi, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei tea, mis siis Klõšist saab.

BOULGAKOFF: Ta jääb sinuga. Ja keegi peab ju käsikirjad alles hoidma.

Sidonija vaatab Boulgakoffile tükk aega otsa, siis noogutab.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Seda'nd küll. Kui sa sinnamaani jõuad, siis on mul relvad maas.

BOULGAKOFF: Sellepärast pead sa mulle eesõiguse andma, eks ju, kui vaja?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jäta, Mišei. Stalin helistas, me peaksime rõõmustama.

BOULGAKOFF *(erutatult):* Aga mina armastan, Sidonija. Ma armastan midagi kohutavalt, jubedalt. Sind. *(Surub Sidonija enese vastu).* Seda, et ma olen kirjanik, oskan kirjutada. *(Kirjutab käega õhus).* Kujuta ette, ma oskan kirjutada. Milline õnn siin ilmas. Alati võimalus merele minna. Laevuke alati valmis, purjed tuult täis, meri avatud. Tint jookseb kui kurat mööda paberit. Mitte keegi ei saa takistada seda väikest asja. Armas jumal, tee, et ma kirjutan lõpuni. Tee, et ma kirjutan kunagi "Surm. Punkt.

Boulgakoff". *(Kirjutab õhus).* Ja siis ei ole enam ühtegi toimetajat. Keegi ei tule ei kustutama ega parandama. See on tähtis. Vaba mehena kirjutada "Surm. Punkt. Boulgakoff". Täitsa lõpus. Ise oma käega. Ei tea.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(vangutab mõtlikult pead):* Ma olen leppinud sellega, et mina ei ole su armastatu.

BOULGAKOFF: Kuidas sa võid nii öelda?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Armasta oma maailma, Boulgakoff, armasta täie hingega. Ma tean, et mina olen vaid väike osa sellest.

BOULGAKOFF: Kuidas sa võid nõnda rääkida?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa ei ole ju kunagi tõtt kartnud, Mišei? Sa ei nõua ju, et su oma naine sulle näkku valetaks? *(Vaatab Boulgakoffile otsa).*

BOULGAKOFF: Kas ma tõesti nii vilets olen?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa oled monstrum, Mišei. *(Vangutab pead).* Aga ega ma sind muidu armastaks. Midagi kättesaamatut peab ju olema. Muidu poleks midagi armastada. *(Paus).* Kes siis kuukiirel kõnniks.

BOULGAKOFF: Ma ei ole sinuga nõus. Jube asi see maailm.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jube armas, eks ju? Maailm on tohutult suur, kui ma olen sinuga. Ma ei jõua ära imestada.

BOULGAKOFF: Kui kurb. Me pole ühtki päeva oma elust normaalses maailmas elanud, Sidonija. Me ei oskakski seal elada. Ma ei kujuta ette, kuidas mu vennad Pariisis hakkama saavad. Mõttetu eksistents. Tõused hommikul, jood kohvi, töötad, lõunatad, jood veini, töötad, jood teed, siis jälle veini, lõbutsed veidi sõprade ja naistega, õhtustad,

mängid piljardit, jood jälle veini, karjud viimaks paar süüdimatut lauset Suurte Bulvarite kohal – "ma šöön šu ää!" – ja magad end hommikuks välja.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga sa ju peaaegu eladki nii, Mišei.

Hakkavad mõlemad naerma.

BOULGAKOFF: Kas tõesti? Ja seda ütleb mulle minu naine? Ma ise pole tähele pannudki. Suurte Bulvarite kohal ... ja-jaa, Pariis. Aga kes siis meile helistas?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Stalin? Ta ju suhtub sinusse hästi.

BOULGAKOFF: Jah, ilma Stalinita ei oleks mul isegi unenägusid. See on keerulisem kui kirjandus, Sidonija. See teebki mind murelikuks. Ma arvasin kunagi, et võim on lihtne ... Partide prääksumine jäätuvas tiigis. Aga mis kirjanik ma olen, kui ma poliitikast aru ei saa?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Võta asju, nagu nad on. Kui ta su tüki eest kostab ja meid välismaale laseb, siis muud pole vajagi. Me peaksime hoopis rõõmustama.

BOULGAKOFF: Võib-olla on sul õigus, Sidonija. Aga see poleks aus. Kõik need kuradi nõukogude kirjanikud, keda ma ei salli, vajaksid täpselt sedasama. Korraks välismaale laskmist. Et otsustada ise, kas elada siin või seal. Kirjutada seda või toda. Mina vastutan nende kõigi eest. Mina, imperaator Stalini lemmikkirjanik. Ainuke, kes ei pea oma elu pärast kartma. Kõik teavad seda, ainult mina ei tea. Armukadeduse ohver. Keda lihtsalt armukadedusest ei avaldata. Ainuke, kes midagi ei avalda. Et teised lugeda ei saaks. Kui ei avalda, siis ei saa lugeda. Keegi peale imperaatori. Kummaline elu, Sidonija. *(Paus)*. Nagu kunagi Puškinil. Isiklik vahekord imperaatoriga.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga mina olen olemas, Mišei, arvesta sellega. *(Kallistab Boulgakoffi)*.

BOULGAKOFF: Ma olen alati mõelnud, et mis see tähendab, kui ta kord helistab. Kas tuleb midagi tema sõnadest tähele panna või on see lihtsalt hääl hauatagusest maailmast. Meeldetuletus, et ma pole üksi. Hoiatus ja tõotus. Ma ei saa sellest lahti. Ta tekitab alati lootusi. Ainult selleks, et seda valusamalt kukkuda. Aga ta tekitab lootusi, Sidonija. Ma ei saa sinna midagi parata. Teda on hea kuulata. Aina kuulaks ... seda vene folkloori ... karge gruusia aktsendiga. Kohe-kohe hakkame me rabelema oma välismaalesõidu kallal. Rabeleme pool aastat, et teada saada ... Ei, ma ei ütle.

Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Boulgakoff – Hendrik Toompere

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära ütle.

BOULGAKOFF: Ei ütle. Ta tekitab ikkagi lootusi. Päevad, kui seltsimees Stalin helistab, on punased. Pidupäevad.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära nii kah ütle.

BOULGAKOFF: Ma ei taha valetada. *(Paus)*. Pärast neid päevi kirjutan ma hirmsa hooga.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ja mis siis.

BOULGAKOFF: Mõistad sa mind hukka?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuidas sa võid nõnda öelda?

BOULGAKOFF: Ma küsingi seda, et kas ma võin nõnda öelda: ta tekitab lootust. Laseb kirjutada, maha ei tapa. Iga teine on löögi all, võib-olla ainult Gorki mitte. Või vist temagi. Ainult Boulgakoff teab, et mingi must jõud tapab varem või hiljem kõik korralikud proletaarsed kirjanikud, aga tema, Boulgakoff, sureb kodanlikku surma. Vähki, näiteks. Või nefroskleroosi, oma isa mälestuseks. Boulgakoff ei avalda ega diskrediteeri ennast. Boulgakoff saab vabalt kirjutada. Avaldada ei saa. Sest kui ta avaldaks, siis nad rikuksid tal ju kõik ära.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kes?

BOULGAKOFF: Need toimetajad ju. Kogu see proletaarsete kirjanike bande teeks mu tekstist prahi. Ma saaksin avaldada ainult prahti. Ainult valet. Boulgakoff Averbahhi adaptatsioonis. Focki omas. Kiršoni omas. Beloveiko omas. *(Paus)*. Sellepärast on parem, kui ma ei saa üldse avaldada. Vot nii.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Saaks ju avaldada õigeid tekste. Poleks ju midagi loomulikumat.

BOULGAKOFF *(vangutab pead):* Siis kukuks kogu see kupatus kokku. Seda ei tule, Sidonija. See masin on hirm-

sa jõuga käima lükatud ja seda peatab ainult ... ma ei tea, mis ... sõda? Kellega? Venemaa on praegu hirmus laastav jõud. Keegi ei tea, mille meelevallas me elame. Vanakurat on selles supis juba sümpaatne. Seetõttu ta ehk tekitabki lootust.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(mõtlikult):* Kui sa asja nii keeruliseks ajad, Mišei ...

BOULGAKOFF: Mis siis?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära aja asja nii keeruliseks. Sinust ei saa Hegelit. Sa oled hea kirjanik. Kirjuta häid raamatuid ja kõik on korras. Ma garanteerin sulle. *(Kallistab Boulgakoffi)*. Kirjuta naljakalt ja julgelt. Muud pole vaja.

BOULGAKOFF: Küll on elu mõne naise jaoks lihtne. Kuradima hea naine mul.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Muidugi on. Häbi, sa oled terve pudeli üksi ära joomud. (*Lööb pudelipõhjaga vastu põrandat*).

BOULGAKOFF *(naerab):* Too uus.

2. pilt

Boulgakoff Moskva tänavail, korrektses ülikonnas, vesti ja lipsuga. Ümberringi on kuulda homeerilist karjumist, naeru ja vandumist. Autode tuut-tuut. Absurdsevõitu sildid: "Sovetskoje – eto prostoje", "Prostoje prostranstvo sovetov – vot što tebe nado", "Ne beregi sebja, tovariščš" jne. Boulgakoff on liimist lahti, vaatab ringi, ei orienteeru, ei tea, kuhu minna. Tuleb Fock, kiilaspäine, ümaravõitu, edukas nõukogude kirjanik; praktiliselt, hooletult riides: sandaletid, ilmetu ülalt lahti hele särk jne.

FOCK: Ohhoo, Mišei Afanasjevitš, kas on abi vaja elumere lainetel?

BOULGAKOFF *(haarab tal käest):* Teie, Fock, mul hakkas pea ringi käima.

FOCK *(naerab):* Ma saan aru, et ma olen teile siiski millekski vajalik.

BOULGAKOFF *(üsna abitult):* Ärge minge ära. Mul hakkas ... millegipärast halb.

FOCK *(elujõuliselt):* Kas lähme teeme ühe narsaani? Või tomatimahla? Nõukogude Liidus juuakse rohkem tomatimahla ühe inimese kohta kui kusagil mujal maailmas, kas te teate seda? Kaksteist ja pool liitrit nina peale aastas, imikud ja invaliidid kaasa arvatud. Mis te arvate, miks see on nii, ah?

BOULGAKOFF *(kogub ennast):* Ma ei tea. Võib-olla seepärast, et see on kõige punasem teadaolev mahl.

FOCK *(naerab homeeriliselt):* Vaat see on vastus. Aga tegelikult on asi ilmselt bioloogias *(sosistab):* vene naistel on kõige ohtram menstruatsioon kogu maailmas, kas te teate seda? Vaadake viimast "Ogonjokki", teaduslik baas. Ohhoo! *(Tõstab näpu).* Siin on minu meelest seos tomatimahlaga.

BOULGAKOFF: Mis, kas kaksteist ja pool liitrit aastas? Ei, ei, ärge minge veel ära, Fock. Teate, öelge, kas see on võimalik, et keegi hoiab meil praegu silma peal?

FOCK: Absoluutselt võimatu. Selles paabelis.

BOULGAKOFF: Oodake, Mosja ...

FOCK: Kosja ...

BOULGAKOFF: Vabandust, Kosja Grigorjevitš ...

FOCK: On teil halb?

BOULGAKOFF: Kuidas võtta ... Ilmselt ma veel ei sure. Aga ma ei saa minna sinna, kuhu ma peaksin minema.

FOCK: Ei saa, kuhu siis?

BOULGAKOFF: Kunstiteatrisse. Kuhu mujale.

FOCK: Kunstiteater, palun väga, sinnapoole. *(Näitab käega).* Väga lihtne.

BOULGAKOFF: Tänan väga, aga see ei aita. Ma tean, et ta asub seal.

FOCK: Milles siis küsimus?

BOULGAKOFF: Küsimus on selles, et ma ei suuda sinna minna, Kosja ... Mosja ... Seal on mingi kuradi aken, mis mind häirib. Vaadake, kas te näete. *(Näitab Fockile).* Kas te näete, seal on üks lahtine aken?

FOCK: Täiesti võimalik. Ma ei näe selles probleemi.

BOULGAKOFF: Vaadake, vaadake tähelepanelikult.

FOCK: Noh ... noh on, noh.

BOULGAKOFF *(väsinult):* Vot tebe skameika. See ongi kogu see asi.

FOCK *(vaatab Boulgakoffi tähelepanelikult):* Jaltasse oleks teil vaja minna, Mišei Afanasjevitš. Purjutama teiste vene kirjanike seltsi.

BOULGAKOFF: Kuradile see Jalta. Mul tuleb näidend lavale Stalini isikliku soovitusega.

Fock vaatab teda uurivalt, Boulgakoff krampub uuesti tema kätte.

FOCK: Öelge nüüd otse, kas ma saan teid kuidagi aidata.

BOULGAKOFF: Ma ei tea. Kas see aken ei ole teie meelest imelik?

FOCK: Mis, kas te kardate, et teid tulistatakse?

BOULGAKOFF: Ah, jätke. Tulistamine on lihtne asi, kuul rindu ja krõška.

Paus.

FOCK: Ma ei saa aru.

BOULGAKOFF: Ma kah ei saa. Aga ma ei taha sealt alt läbi minna.

FOCK *(naerab):* Te tekitate minus hirmu.

BOULGAKOFF: Mitte mina ei tekita. Mina ainult vahendan.

FOCK: Olete elust kaugenenud. Lahtine aken on elu ja kirjanduse vahelise ainevahetuse sümbol, Mišei Afanasjevitš. Lugege Balzaci. Nõjatute oma kabineti lahtisele aknale ja vaatate väljas keevat Moskva elu. Olete seda teinud? Moskva sovetskaja, midagi on selles imelist, kutsuvat ... Kas te olete tundnud seda erilist lõhna, lahtise akna lõhna? Maja seesmised lõhnad, raamatud, krohv, teie hingeelu jäägid, need segunevad õietolmu, jõemuda, asfaldiga. Tulemuseks on – igatsus. Lahtisest aknast välja vaatamine on igatsemine.

BOULGAKOFF: Tean. Tean vägagi hästi. Aga olen sellest naudingust loobunud. Kardan.

FOCK: Mis seal karta?

BOULGAKOFF: Puud liiguvad minu poole, Fock. Jõgi hakkab mind piirama. Olete lugenud "Macbethi"? Muidugi olete, te olete ju haritud inimene. Jões on sada silma. Tuul on kõrvu täis. Keegi vaatab alati minu peale, kui ma kardinaid ette ei tõmba.

FOCK: Suurushullustus.

BOULGAKOFF: Suurepärane. Olete normaalne inimene, Fock.

FOCK: Mida kuradit te meist kõigist eemale hoiate, Mišei Afanasjevitš? Tulge meie sekka, näidake, et julgete kah olla nõukogude kirjanik. Tulge mõnele koosolekule. Vaielge. Andke mõnele stalinistile vastu kõrvu, kui te arvate, et ta on seda väärt. Pardon. Aga ärge hauduge oma toas musti mõtteid ja ärge tehke nägu, et te kirjutate midagi erilist ja salapärast, mida Nõukogude Liidus ei saa avaldada. Kõike saab. Aga selle eest tuleb võidelda. Tuleb läbi murda.

BOULGAKOFF: Ma ei tea, mitu näitemängu ma olen kirjutanud ...

FOCK *(katkestab teda):* Tean, tean. Teete Kunstiteatrile jälle mõne instseneeringu, mida harjutatakse pool aastat, aasta, lihvitakse viimse piirini, viiakse näitlejate rollitunnetus täiuseni, makstakse teile, Boulgakoff, muinasjutuline honorar, millest mina ei oska unistadagi, ja siis ütleb keegi: oodake. Oodatakse pool aastat ja otsustatakse: ei, seda bulgakofooniat me mängukavva ei võta.

BOULGAKOFF: Kes ütleb – oodake? Fock, kes ütleb – oodake? Ma kirjutan ju häid vene näidendeid. Ma kirjutan ju peaaegu šovinistlikke vene näidendeid, nii nagu Tšehhov, miks see neile ei meeldi?

FOCK: Oot-oot, ärge teeselge, Boulgakoff. Ja üldse, ärge tegelge teatriga. See pole teie asi. Kirjutage otsekohest nõukogude proosat, teravat ja otsekohest. Siis teid ei umbusaldata.

BOULGAKOFF: Kas ma siis teesklen?

FOCK: Boulgakoff ... Üks asi. Lepime kokku, et mina ei kasutanud sõna "stalinist".

BOULGAKOFF: Hea küll, aga kes ütleb – oodake, Fock?

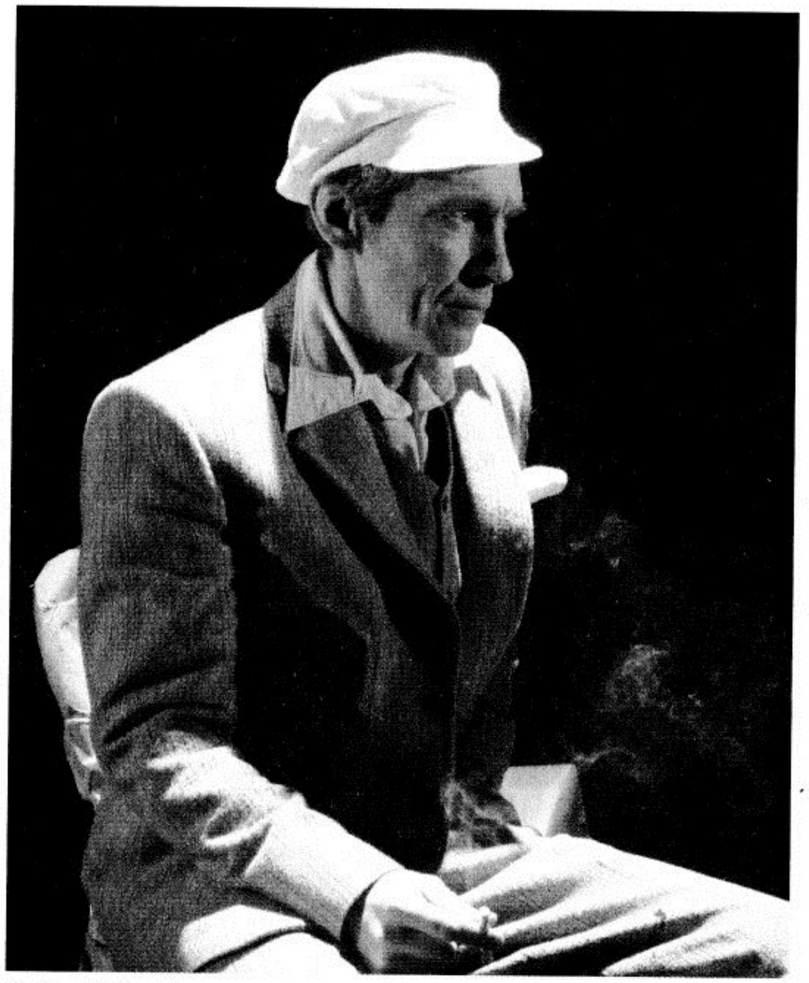

Fock – Raimo Pass

FOCK: Kas te panite tähele: ma ei tarvitanud sõna "stalinist"?

BOULGAKOFF: Kuidas nii, te tarvitate seda juba kolmandat korda.

FOCK *(tõsiselt):* Ei, seltsimees Boulgakoff, ma vihkan seda sõna.

Boulgakoff vaatab talle hirmunult otsa ja taganeb pisut.

BOULGAKOFF: Mida te kardate, Fock?

FOCK: Mitte midagi.

BOULGAKOFF: Kes ütleb – oodake?

FOCK: Ma ei tea.

BOULGAKOFF: Ega teie ju seda ütle, Fock?

FOCK *(pärast paust):* Päris jube maailm, Boulgakoff, ah? Te ei ole ju omadega läbi?

BOULGAKOFF: Aga kas teie ei ole läbi? Ma tean, kes ütleb – oodake. See on alati see mees ... vihmavarjuga.

FOCK: Vihmavarjuga?

Boulgakoff osutab neist aeglaselt mööda kõndivale musta vihmavarjuga mehele. Tolle nägu pooleldi küljele kaldunud vihmavarju tagant pole paista.

BOULGAKOFF *(osutab närviliselt käega, sosistades):* See ütleb – oodake.

FOCK *(sosistab samuti):* Kes see on?

BOULGAKOFF: Minge vaadake.

FOCK: Ei taha. Teeme suitsu.

Teevad suitsu.

BOULGAKOFF: Ta on siin jõe ääres alati kohal.

FOCK: Kes?

BOULGAKOFF: Vihmavari. Ja pärast tuleb mulle see ja too külla ja ütleb, et sina, Boulgakoff, olid täna jõe ääres.

FOCK: Kas ma pean endale nüüd kuuli pähe laskma, Boulgakoff?

BOULGAKOFF: Teie, mispärast? Ma ei kiida seda heaks.

FOCK *(äkki ootamatus tonaalsuses):* Sel päeval, kui mind enam koju ei tule, küpsetab mu naine mulle täpselt samamoodi ube, nagu ta teeb seda juba kakskümmend aastat. Aga Kosjat ei tule ega tule, ei sel päeval ega mitte ühelgi järgmisel päeval paisuva universumi lõputus liikumises inimliku täiuse poole. Isegi tema konte ei leita, mida maha saaks matta. Ja juba kolmandal päeval pärast seda on Kosja jäljetu haihtumine universumi sügavusse kõigi meelest kõige loomulikum asi maailmas, ka teie meelest, Boulgakoff. Ka minu oma naise meelest. Labane ja väga-väga kurb.

BOULGAKOFF *(iirooniliselt):* Nõukogude inimene elab metafüüsilises maailmas. Eksistentsialism, Fock. Seetõttu läheb ta seinastki läbi.

FOCK *(vehib sõrmega Boulgakoffi nina all):* Ka teie meelest, Boulgakoff, ka teie meelest! Ka teie naudite seda, et te olete kirjanik: kriips peale ja joon alla, uus peatükk uute tegelastega. Eksistentsialism! Elu nagu kirjandus. Iga nädal uus peatükk uute tegelastega. *(Paus).* Seda nädalat alustasime ilma Beloveikota.

BOULGAKOFF *(ehmunult):* Kus ta siis on?

FOCK: Kus ta siis on, Mišei Afanasjevitš, kas te küsite seda minult? Läks ära. Algul komandeeringusse, siis haiglasse, siis uppus ära. Pole selge, kas Okaasse või Kaamasse. Aga rahunege maha, ülehomme on see teie jaoks juba sama loomulik asi kui ühepäevaliblika haihtumine öösse.

Fock tõmbab närviliselt suitsu. Pillab siis suitsu maha, vajub tänava piirdepostile ja haarab pea käte vahele.

FOCK: Ma ei mõelnud mitte midagi halba, Mišei Afanasjevitš. Ma armastan teid ja teie loomingut. Ma armastan seltsimees Stalinit. Ma armastan elu.

Boulgakoff vaatab teda õudusega. Möödub taas vihmavarjuga mees.

BOULGAKOFF: Hea küll, kui armastate, siis ärge seda minule kuulutama tulge. Pole põhjust. Pigem nahutage mind lehtedes edasi, olen harjunud. Ma lähen ära, Fock. Head aega. Minge rahulikult koju. See vihmavarjuga mees on siin, aga ärge pange teda tähele. Kurat teid võtku.

Fock istub, pea käte vahel. Boulgakoff vaatab ringi, ühele je teisele poole, siis põgeneb ängistusega lavalt.

FOCK *(laulab omaette):* Moskva sovetskaja, žizn ta že russkaja, pesn solo-vji-na-ja moja ...

3. pilt

Seltskond paadiga öisel Moskva jõel: Boulgakoff, Sidonija Sergejevna, lõbus filosoof Paša Popov, sünge parteikirjanik Faddejev, tundmatu Blondiin, Faddejevi saatja. Popov valab valget veini. Tagaplaanil Moskva siluett koos mõnede mõttetute värviliste rakettidega. Kaldalt kuuldub aeg-ajalt rebitud katkeid kangelaslikust muusikast – optimistlik minoor. Boulgakoff sõuab, Blondiin tagaistmel keerab tüüri.

BLONDIIN: Milline öö! Millised kirjanikud minu paadis! Boulgakoff, Faddejev ...

POPOV: Popov.

BLONDIIN: Popov! Kes te olete? Selle kõige eest annaksin ma kolm aastat oma elust.

POPOV: Te olete nad juba andnud, mu armas. Te elate nüüd kolm aastat nooremaks. Soovin õnne!

BLONDIIN *(naerab)*: Need kolm viimast aastat ei oleks ju nagunii enam midagi pakkunud.

POPOV: Huvitav kuulda, sest just hiljuti ütles minu sõber Mišei Boulgakoff, et surma hingus kannustab vaimu.

BLONDIIN: Boulgakoff on ju suur humorist.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ärge ärritage Mišeid, kui ta sõuab.

POPOV *(laulab)*: Moskva sovetskaja, žizn ta že russkaja, pesn solo-vji-na-ja moja ...

BLONDIIN: Boulgakoff, te ju ei avalda midagi, eks ole, te olete nii salapärane. Ja ikka te olete meie kuulus kirjanik. Kes te olete, monsieur Boulgakoff?

BOULGAKOFF: Kirjanik, kes ei allu turunõuetele.

BLONDIIN *(saadab ahtrist õhusuudluse)*: Suudlus, suudlus!

FADDEJEV: Liialdad, Boulgakoff.

BOULGAKOFF: Ei liialda.

FADDEJEV: Liialdad, Boulgakoff. Liialdad.

BOULGAKOFF: Ei liialda.

FADDEJEV: Liialdad. Tahad sinagi, et sind loetaks.

BOULGAKOFF: Mind ei avaldata, mind ei lavastata, mind ei loeta ega kuulda. Aga ma kirjutan, Faddei. See on minu isiklik, imperaatori antud privileeg. Mul on luba kirjutada ausat teksti. Vastutasuks ma ei avalda midagi.

FADDEJEV: Kui õilis sa endale tundud.

BLONDIIN: Kirjanik, kes ei avalda ja on ikka nii kuulus, peab ju väga andekas olema.

FADDEJEV: Ta on meil Sibelius.

BOULGAKOFF: Pisut valesti, Faddei. Ütle ausalt, ega sa mind kadesta?

FADDEJEV: Ausalt – ei.

BOULGAKOFF: Selle kraami pärast, mida sa ise oled sunnitud avaldama. Jube tökat.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Boulgakoff!

FADDEJEV: Ega ma solvu.

POPOV: Tõelise juhi'tunnuseks on oskus mitte solvuda. Nii selle pärast, mis ta ise on sunnitud teistele ütlema, kui

ka selle pärast, mis teised tema kohta on sunnitud ütlema. Valget veini, härrased. *(Täidab pokaale).*

FADDEJEV *(joob):* Imelik, et koos Boulgakoffiga joon ma ainult valget.

BOULGAKOFF: Koos Staliniga jood sa kah ainult valget. Aga viina.

FADDEJEV: Õige küll, olen joonud.

POPOV: Eks me kõik ole joonud nii punast kui ka valget.

FADDEJEV: Nõrgad poliitilised üldistused, Popov. *(Joob).* On üks asi, mille pärast ma sind tõesti kadestan, Boulgakoff. Sinu oskus leida häid elukaaslasi. Ja üha paremaks läheb.

POPOV: Tubli, tubli, vein hakkab mõjuma.

FADDEJEV: Vabandan otsekohesuse pärast.

Blondiin tüüril vaatab eemale.

BOULGAKOFF: Erotomaania pole parteiliikmele sobiv.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei! *(Tõuseb).* Mina lähen istun Faddejevi juurde.

Paat kõigub. Blondiin kiljub.

POPOV: Stopp-stopp ...

BOULGAKOFF: Istu maha, Sidonija, paat läheb ümber.

BLONDIIN: Me oleme keset jõge.

Sidonija istub uuesti. Boulgakoff hakkab senisest jõulisemalt sõudma.

BLONDIIN: Kapten Boulgakoff ja tüürimees Veika. Vesi vahutab ümber.

Sõidavad. Värvilised raketid.

FADDEJEV: Kapten Boulgakoff, lubage mul randuda.

BOULGAKOFF *(ähkides):* Kuhu siis nüüd, Faddei?

FADDEJEV: Mul pole õiget meeleolu. Homme on tööpäev.

POPOV: Tundub siiski, et ülehomme. Homme on pühapäev.

FADDEJEV: Homme.

BOULGAKOFF: Rahva südametunnistus töötab siis, kui rahvas magab. Öösiti ja puhkepäeviti. Seda ei öelnud mina.

FADDEJEV: Seda ütles vist Radek. Aga see pole enam oluline, mis Radek ütles.

POPOV: Järelikult tuleb see unustada.

BOULGAKOFF: Ah Radekiga on siis kah sealmaal.

FADDEJEV: Tegelikult juba ammu.

BOULGAKOFF: Või nii. Lastakse maha? *(Paus).* Tahad sa tõesti kaldale minna? Mis sa siin roostikus pihta hakkad, Faddei? On öö.

FADDEJEV: Mul on püstol kaasas. *(Paat randub. Faddejev tõuseb püsti. Tõmbab pintsaku alt kabuurist püstoli).* Silmakirjatsejad lastakse maha. Ausad võivad oma ausust tõestada sellega, et lasevad end ise maha.

BLONDIIN: Seltsimees Faddejev!

BOULGAKOFF: Kehv stiil, kordused.

Faddejev lõksutab püstoli kallal.

BLONDIIN: Seltsimees Faddejev, püstoli kasutamise kohta on määrus.

BOULGAKOFF: Kas pean endale kah püstoli muretsema? Või lased ehk sina mu maha?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis jama te ajate, seltsimehed kirjanikud?! Säästke vähemalt oma naisi, kui te ennast ei säästa.

FADDEJEV *(paneb püstoli kabuuri tagasi):* Sina, Boulgakoff, oled klassideülene nähtus, nagu sa ise kõige paremini tead. Sulle pole püstolit vaja. Maha sind samuti ei lasta. Ma säästan teid, Sidonija Sergejevna. Ma lahkun.

Faddejev hüppab kaldale.

BLONDIIN: Aga mina?

FADDEJEV: Lõbutse, Veika.

Faddejev kaob lavalt. Boulgakoff sõuab edasi.

BOULGAKOFF: Purjus Faddejev. Esmakordne kogemus.

POPOV *(laulab):* Moskva sovetskaja, žizn ta že russkaja, pesn solo-vji-na-ja moja ...

BLONDIIN: Mida mina siis nüüd teen?

POPOV: Te kuulute nüüd meile, Veika. Huvitav nimi teil.

BLONDIIN: Veronika.

POPOV: Ah jaa.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Me võime teid samuti kaldale lasta.

BLONDIIN: Mis ma seal teen?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Otsige Faddejev üles.

BOULGAKOFF: Sidonija, pole mõtet.

POPOV: Tänasel rüütellikul ööl ei pruugi te midagi karta, Veronika. Ma saadan teid koju ja koiduni.

Optimistlik minoor ja sporaadiline tulevärk. Kaldalt kõlab kaks lasku. Boulgakoff peatab sõudmise.

BOULGAKOFF *(pärast pausi):* Faddejev.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks Faddejev?

Sidonija hüppab pingilt ja haarab Boulgakoffil rinnust. Paat kõigub tugevasti, blondiin häälitseb.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks sa temaga nõnda räägid!

BOULGAKOFF: Aga kuidas siis? Kas ta meeldib sulle, Sidonija?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ta on su kaitsja.

BOULGAKOFF: Ma ei ole selles kindel.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina olen selles kindel. Mina tean seda. Ta on õrn inimene, Mišei, võib-olla õrnem kui sina.

BOULGAKOFF: Või nii ...

Boulgakoff vaatab Sidonijat.

BOULGAKOFF: Millestki on mul kohutavalt kahju.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Millestki?

BOULGAKOFF: Millestki.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ah jäta. Temaga tõesti nii ei tohi, Mišei. Ta ei ole karastatud. Ta ei ole intelligentsi hulgast. Aga ta pole paha.

BOULGAKOFF: Mida ma siis õieti tegin, Sidonija? Millest sa räägid?

Blondiin puhkeb nutma.

POPOV: Lase ma sõuan kaldale.

Popov vahetab Boulgakoffiga kohad ja hakkab sõudma.

POPOV: Vaatame, milles asi.

FADDEJEVi hääl: Hei, tulge kaldale!

BOULGAKOFF: Faddejev on elus!

SIDONIJA SERGEJEVNA *(hüüab):* Faddejev!

FADDEJEV: Sõudke kaldale!

BOULGAKOFF: Hea, et Faddejev on elus.

Randuvad. Faddejev seisab hämaral kaldal, püstol peos. Vahivad üksteisele otsa.

BOULGAKOFF: Mis on, Faddei?

FADDEJEV: Roostikus lasti mees maha.

BOULGAKOFF: Mis mees?

FADDEJEV: Mingi mees.

BOULGAKOFF: Tuttav?

FADDEJEV: Kust sa seda võtad? Miks kuradi päralt tuttav? Nägu on segi lastud.

BOULGAKOFF: Miks sul see ... *(osutab Faddejevi püstolile).*

FADDEJEV: Igaks juhuks. *(Paus).* Kurat seda teab. Võibolla et oligi kuidagi tuttav. Pime ja nägu segi lastud. Seda ei teinud mina, ausõna.

BOULGAKOFF: Kus?

FADDEJEV (*osutab ebamääraselt käega, abitult naeratades*): See ei olnud tõesti mina. Rumal lugu. Kuradi rumal kokkusattumus.

BOULGAKOFF: Mis pagana päralt sa selle riistaga mängid?

POPOV: Kas te nägite kedagi?

FADDEJEV: Kaks meest ... vist ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te värisete, Faddejev, tulge paati.

Faddejev astub paati. Istuvad kõik vaikides paadipinkidel.

POPOV: Kas peaks vaatama minema?

Faddejev raputab pead.

POPOV: Äkki on elus?

FADDEJEV *(vangutab pead):* Ei-ei.

BOULGAKOFF: Kust sa tead?

BLONDIIN: Peaks teatama.

FADDEJEV: Teatama peaks. Aga kuidas?

BLONDIIN: Miilitsasse või ... NKVD-sse?

BOULGAKOFF: Pole vist niisama lihtne.

FADDEJEV: Kes on minu tunnistaja?

BLONDIIN: Miks tunnistaja?

FADDEJEV: Mõtle järele, Veika.

Vaikivad.

BOULGAKOFF *(pärast pausi):* Ma kardan, seltsimehed, et me ei saa sellest asjast vist kellelegi rääkida. Me räägime enda igal juhul sisse. Me oleme oma ameti tõttu *a priori* süüdistatavad. Ja iga meie sõna võidakse ... õieti, kasutataksegi meie endi vastu. Suurima rõõmuga. Isegi sinul pole rohkem šansse, Faddei.

FADDEJEV *(tasa):* Mul on tegelikult palju vähem šansse.

BOULGAKOFF: Liialdad, Faddejev. Aga jumal seda teab. Et sul on ametipüstol, Kirjanike Liidu juhi ametipüstol, see on NKVD-s teada. Asjasse on segatud Boulgakoff, vana valgekaartlane ... Üks või kaks kirjanikku vähem, see on bürokraatiale igal juhul võit, olgu Boulgakoff või Faddejev, veel parem, kui mõlemad. Seltsimehed, sel kaasusel saab olla vaid kaks lahendit: kas Faddejevi jõhker reetmine või Boulgakoffi jõhker provokatsioon. Seetõttu jätame parem kõik enda teada.

BLONDIIN: Aga enda teada jätmine on kõige raskem kuritegu.

FADDEJEV: Pea suu, Veika.

POPOV: Vähemalt mitte kiire enesetapp.

FADDEJEV *(värisedes):* Boulgakoff ...

BOULGAKOFF: Mis on?

FADDEJEV *(justkui ainult Boulgakoffile):* Mul on rumalalt kahtlane tunne, et see võis olla provokatsioon.

BOULGAKOFF: Mitte minu oma.

FADDEJEV: Ah, jäta. *(Osutab ebamääraselt lõuaga).* Nende oma. Ma olen neil vist kirbul.

BOULGAKOFF: Liialdad, Faddejev.

FADDEJEV: Ei tea.

BOULGAKOFF: Sa oled ju partei ustav liige.

FADDEJEV: Siseringi puhastused on kõige jubedam asi, millega ma olen kokku puutunud. Tšistka. Sõda polnud selle kõrval midagi. Parim langeb alati välja. Inimliku eetika vastane.

BOULGAKOFF: Aga mulle saatis vend Pariisist markii de Sade'i teoseid ...

FADDEJEV: Mis see on?

BOULGAKOFF: Seesama. *(Paus).* Ja ohver on neil siis kohe käepärast?

FADDEJEV: Selliseid surmarotte on NKVD keldrid täis. Surmamõistetud. Provokatsioonide tarvis. Neid võib mängu huvides alati tappa. See on väga tõsine mäng, Boulgakoff.

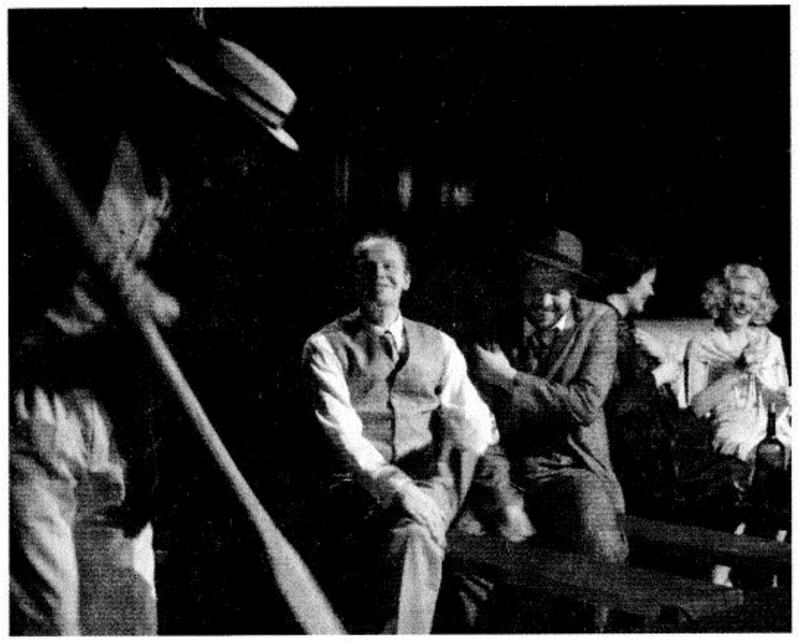

Popov – Jan Uuspõld, Boulgakoff – Hendrik Toompere, Faddejev – Mait Malmsten, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Blondiin – Külli Reinumägi

BOULGAKOFF: Sina, Faddejev, tahad meile tõestada, et me ei ela maailma parimal maal?

FADDEJEV *(lootusetult):* Ah, igal pool oma asjad. Ma ei väida midagi.

Sõuavad vaikides.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Chicagos ei saaks vist üldse elada. Maffia ...

BLONDIIN: Mis see London parem on?

POPOV: Seal, kus meid ei ole, on alati parem, seltsimehed, ainult et seal, kus meid ei ole, otsustavad teised meie eest, kuidas on parem.

BOULGAKOFF: Seda ei öelnud ilmselt Radek.

POPOV: Radek mitte.

BLONDIIN: Radek see polnud.

POPOV: Seda ütles ilmselt Stalin.

BOULGAKOFF: Pole võimatu.

FADDEJEV: Põhimõtteliselt on see ju õige.

BOULGAKOFF: Kui Stalin ütles, siis on põhimõtteliselt õige.

POPOV: Põhimõtteliselt kindlasti.

BOULGAKOFF: Kui aga ütles Radek, siis on see praeguseks juba kalambuur. Tüüpiline juudi verbalism.

BLONDIIN: Boulgakoff on humorist.

BOULGAKOFF: Boulgakoff on tõsine inimene.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma kinnitan teile, et väga tõsine inimene, Veika.

BLONDIIN: Usun, usun.

POPOV *(tõuseb paadis püsti ja hüüab üle jõe):* Seltsimehed, Boulgakoff on väga tõsine inimene!

Tahtmatult hakatakse naerma, viimaks muigab isegi Faddejev.

BOULGAKOFF: Miks te naerate, seltsimehed? Mis siin naljakat on?

FADDEJEV: Ei olegi midagi naljakat. Lihtsalt ... niisama naljakas.

Naeravad veel rohkem.

4. pilt

Lava üks pool on valgustatud, teine pool pime. Valgustatud poolel katab Sidonija Sergejevna lauda. Laual on nõukogulikku lopsakust: puuvilja, kala ja kalamarja, kastmeid, kisselli jne. Ja bulgakovluse sümbolina, nagu ikka, valge veini pudel. Heliseb telefon.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(võtab toru):* Jah, ma kuulen.

HÄÄL TELEFONITORUST *(kõigile kuuldavalt):* Tere õhtust, Sidonija Sergejevna. Teiega kõneleb Stalin.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Stalin? *(Paus, ettevaatlikult).* Tere õhtust, seltsimees Stalin. *(Paus).* Kas te kuulete mind? *(Paus).* Ma ei kuule teid.

HÄÄL TELEFONITORUST: Ma ei ole Stalin. *(Paus).* Kas te kuulete mind?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah, ma kuulen teid.

HÄÄL TELEFONITORUST: See olen mina, Faddejev.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah, nüüd ma tunnen ära. Hästi rumalad naljad teil, Faddejev.

HÄÄL TELEFONITORUST: Kas tõesti rumalad?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Minu meelest küll. Üsna ootamatud.

HÄÄL TELEFONITORUST: Mis siin ootamatut? Mišei ootab ju iga päev Stalini kõnet.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei ole volitatud tema eest kõnelema.

HÄÄL TELEFONITORUST: Oi, kui ametlik on teil kõik perekonnas. Nojah, nõnda siis. Kas Mišei Afanasjevitš on kodus?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kahjuks praegu ei ole.

HÄÄL TELEFONITORUST: Pole hullu.

Nähtavale tuleb ka lava teine pool. Faddejev istub oma kodus diivanil, ülikonna, lipsu ja vestiga, telefonitoru käes, ning suitsetab. Tema ümber on teatavat ülemuslikku komforti ja moskvalikku õdusust. Diivani kohal raamaturiiul, diivani seljatoel igasuguseid plüüšist mänguloomi: eesel, kaamel, karu jne. Sidonija Sergejevna tõstab telefoni lauale ja räägib toiduanumaid ning -nõusid kohendades.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei Afanasjevitš on teatris. Proovis.

FADDEJEV: Ah jaa, tal jälle uus näidend tulemas.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ärge olge õel, Faddejev.

FADDEJEV: Ah ei, kuidas õel? Jah, muidugi, tal on ju igasuguseid raskusi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mida teie, Faddejev, võimudele lähedase kirjanikuna võiksite ju pisut leevendada. Uskuge, Mišei väärib teie toetust.

FADDEJEV: Seepärast ma just helistangi. Just seepärast. Boulgakoff ei ole just sada protsenti minu maitse. Aga igal juhul on ta suur vene anne. *(Paus).* Te vaikite?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma kuulan teid.

FADDEJEV: Te võiksite märku anda, et te mind kuulete.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Millega?

FADDEJEV: Sellega, et te ... mingit häält teete.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te tahate, et ma häälitseksin torusse?

FADDEJEV: Te ei pruugi seda just nõnda väljendada.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Seltsimees Faddejev, ma ei taha teid ju poole sõna pealt katkestada. Ma kuulan teid hoolega.

FADDEJEV: Ärge kuulake. Vestelgem, Sidonija Sergejevna.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis teiega küll teha, Faddejev. Vestelgem siis.

FADDEJEV: Ma ei helista teile ju üksnes seepärast, et kuulda teie "jah-jah'e".

Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma olen kõigega nõus, seltsimees Faddejev. Ainult et ma ei tea veel meie kõneluse – vestluse – teemat.

FADDEJEV: Teemat?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ju ei tea veel, mille pärast te helistate.

FADDEJEV: Meie vestluse teemat ... Ma tahaksin teha midagi Boulgakoffi heaks, Sidonija Sergejevna. Õieti, ma olengi juba üht-teist teinud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas ta näidend tuleb lavale?

FADDEJEV: Mis see nüüd oligi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te ei teagi? Molière.

FADDEJEV: Jah, muidugi, Molière. Ei, mitte selles liinis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: See on praegu kõige tähtsam. See annaks talle tohutult jõudu, kui ta midagi viimaks ometi lavale saaks.

FADDEJEV: Usun, usun, Sidonija Sergejevna. Aga kõrgeimal tasemel käib kõik järjekorras. *(Ärritub)*. Me ei saa ju kõike segamini ajada nagu pudru ja kapsad. Täna üht, homme teist. *(Rahuneb)*. Eks ju. Tulgem tema varasemate soovide juurde. Analüüsime neid järjekorras. Mõne aja eest avaldas ta soovi minna stažeerima Prantsusmaale, Pariisi. Jah, just, seoses Molière'iga, õige küll. Ah soo, kas see soov ei olegi ehk enam aktuaalne?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Muidugi on.

FADDEJEV: Aga Molière on ju valmis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei ... ole ta valmis ühti. Käib esialgne proovimine. Te ju teate. Need on ainult esialgsed proovid. Kunstinõukogul on juba palju ettepanekuid.

Tuleb kindlasti palju täpsustada, isegi juurde kirjutada. Mišei pole oma elus kordagi välismaal käinud.

FADDEJEV: Aga kes meist siis niiväga oleks? Ja see ei ole üldse tähtis. Välismaa ei ole mingi fetiš.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mõned ikka on. Vastutavad töötajad.

FADDEJEV: Gorki on. Tolstoi on, Aleksei Nikolajevitš. Üks on Gorki ja teine on endine krahv. Igal pool sugulased ees.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Seda küll. Boulgakoffil ...

FADDEJEV *(katkestab väga teadlikult):* Muidugi on ametivisiite. Aga Boulgakoff ei ole ju ametnik.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei-ei, seda mitte.

FADDEJEV: Noh, nõndaks. Ma usun, et seoses Molière'iga oleks Boulgakoffi stažeerimine Comédie-Française'i juures täiesti loogiline.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kindlasti. Comédie-Française on ju Molière'i teater?

FADDEJEV: Absoluutselt. Absoluutselt. Ja siin on kõigekõrgemad lubadused juba peaaegu et paberil olemas.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(vaikselt):* See on ju tore. *(Paus).* Aga millal tuleb paber?

FADDEJEV: Te olete harjunud usaldama paberit, Sidonija Sergejevna. Kõigekõrgemal tasemel on tähtis, kuidas teile nüüd öelda ... vihje. Mõmin, susin, mida iganes. Vihje vormid on lõpmatud. See on rohkem väärt kui tonnid paberit kesktasemel.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah, muidugi.

FADDEJEV: Niisiis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Niisiis? *(Paus).* Ah, te kütate mu nii üles, et pistsin näpu kastmesse.

FADDEJEV: Lutsige see puhtaks, Sidonija Sergejevna.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Täidan käsku. *(Lutsib kuuldavalt näppe).* Nüüd ma olen puhas.

FADDEJEV: Nüüd te olete puhas. Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Meil on siin mitmesugust toitu. Kalamari, kissell ...

FADDEJEV: Kas teil näpp kisselliseks ei saanud?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vou, muidugi sai. *(Lutsib).*

FADDEJEV: Ma mõtlen ikka meie väljasõidule, Sidonija Sergejevna.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina samuti, Faddejev. Te käitusite ... ülimalt salapäraselt.

FADDEJEV: Mitte põrmugi. Kuidas siis mina? Asjaolud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas keegi pole külge hakanud?

FADDEJEV: Ei, miks?

SIDONIJA SERGEJEVNA: See blond daam Veika, kes teil seal kaasas oli ... Oli ta teil kaasas?

FADDEJEV: Oli.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Minu meelest pole kindel, et ta midagi välja ei lobise.

FADDEJEV: Aga mis tal lobiseda? Unustage see blond daam, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mispärast unustada? Ta oli sümpaatne.

FADDEJEV: Teda ei ole siin. Ta on kaugel.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kaugel? On ta Altaist?

FADDEJEV *(naerab):* Jah, peaaegu.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(mõtlikult):* Või nii.

FADDEJEV: Juhuslik katse sekretäriks saada.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Või nii. Ja teil pole komplikatsioone tekkinud ... nagu Boulgakoff kartis?

FADDEJEV: Ei. Boulgakoff kirjutab igavikule. Aga mitte alati olupoliitilise täpsusega.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sõrmed kalamarjas, Faddejev. See on jube.

FADDEJEV: Lutsige puhtaks. Või laske ma ise.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Me läheme pisut kaugele.

FADDEJEV: Vist küll.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Millal see tuleb?

FADDEJEV *(pärast väikest pausi):* Mis asi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Noh, kui me Pariisi saame?

FADDEJEV: Boulgakoff?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Nojaa, ja mina kah ju, ma loodan.

FADDEJEV: Ei, ainult Boulgakoff.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ainult Boulgakoff?

FADDEJEV: Aga muidugi, Sidonija Sergejevna. Teie ei ole ju dramaturg.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma olen dramaturgi naine.

FADDEJEV: See ei ole piisav.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis siis on piisav? Ma olen ta naine. Ma magan temaga, kui te teada tahate.

FADDEJEV *(jahedalt):* Ma ei taha seda teada. Mind ei huvita see nende asjadega seoses vähimalgi määral.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(sunnib end rahulikuks):* Kui te saaksite ...

FADDEJEV: Seda ma ei saa. Seda ma tõesti ei saa, Sidonija. Nad ei lase teid koos välismaale. Mitte mingil juhul.

Faddejev – Mait Malmsten, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kes nemad?

FADDEJEV: Miks te seda minult küsite?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga kellelt siis?

FADDEJEV: Seda ei maksa kunagi küsida. Mina ei tea sellest rohkem kui teie. Ma tegin, mis ma sain, et Boulgakoffi kauaaegne palve täita.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks see nii on?

FADDEJEV: Mis asi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Et naist ei lasta.

FADDEJEV: Te ei ole ju silmakirjalik, Sidonija Sergejevna?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuidas mina?

FADDEJEV: On ju teada, et kui üks Boulgakoff välismaale palub, siis selleks, et sinna jääda.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mitte mingil juhul.

FADDEJEV: Proovige järele. Proovime järele, Sidonija Sergejevna.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te olete ...

FADDEJEV: Mis ma olen? Ei, ma ei ole.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Boulgakoff on ju isiklikult Stalinile öelnud, et vene kirjanik saab kirjutada ainult Venemaal.

FADDEJEV: Kirjutada saab. Aga avaldada mitte. Kas te arvate siis, et see teda ei huvita?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Muidugi huvitab. Lõputu sahtlisse kirjutamine tapab inimese.

FADDEJEV: Noh, näete siis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: See ei tähenda veel, et ...

FADDEJEV: Sidonija Sergejevna. Nõukogude võim on lihtsate, osaliselt harimata inimeste võim. Aga temas on ka mingit suurt lihtsat elutarkust, mis aeg-ajalt mõjub isegi rafineerituna. Ma olen seda omal nahal kogenud. Ma olen seda mõnikord jälestanud, seda lihtsat, lihtinimlikku tarkust. Minagi püüan saada intelligendiks. Aga mul ei ole selle vastu mingeid argumente, kui ma just valetada ei taha. See tuleb sellest, et ollakse peaaegu julmalt otsekohene. Või kui soovite: nõukogude võim on küüniliselt siiras. Ja ma kardan, et ta ei eksi ka seekord. Paraku.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Niisiis ...

FADDEJEV: Nii see on.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Siis ei saa ju seda kasutada.

FADDEJEV: Mida?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Võimalust välismaale minna.

FADDEJEV: Te ei hakka ju seda Boulgakoffi eest ära otsustama. Pakkumine tehakse temale.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga kui tal – teie loogika järgi – muud mõtet polegi, kui välismaale jääda, siis ei võta ta ju seda pakkumist vastu?

FADDEJEV: Miks?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina jään ju siia. Meid ei lasta koos välismaale, sest siis me kargame üheskoos ära. Aga kui lastakse Boulgakoff üksinda, siis ta tuleb oma naise juurde tagasi. On see nõukogude võimu loogika?

FADDEJEV: Oletame.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga miks ta siis sinna välismaale üldse läheb, kui ta ainus mõte on ära karata, ja kui ta seda nagunii ei saa teha, sest mina jään siia?

FADDEJEV: Laskem tal endal otsustada.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te jätate midagi ütlemata, Faddejev.

FADDEJEV: Võib-olla.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Te jätate ütlemata, et ...

FADDEJEV: Noh, noh?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ütlemata, et ...

FADDEJEV: Sidonija Sergejevna, ka teie võite ju selle ütlemata jätta. Me mõistame mõlemad. Elus on paganama kiusatusi.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(mõtlikult):* Ja kui ta siis tõesti sinna jääks?

FADDEJEV: Siis on see vaba kirjaniku otsus.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ja siis on ta halastamatult siira nõukogude võimu üle kavaldanud?

FADDEJEV: Ju siis. Aga nõukogude võim ei ole nii habras, et selliste kavaldamiste kätte surra.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga mis vahet siis, kui ka mina koos temaga ära kargan? Nõukogude võimu saab oma ärakargamisega häbistada ainult mõni Boulgakoff. Ainult mõni Gorki. Ainult Tolstoi. Pole mingit tähtsust, kas üks Sidonija Sergejevna on siin või seal. Seda ei märka keegi.

FADDEJEV: On neid, kes ehk märkavad.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vale, Faddejev. See kõik on ainult selleks, et tunda mõnu psühholoogilisest vägivallast. Selleks meid ei lastagi koos minna.

Vaikus.

FADDEJEV: Ärge unustage, et me räägime telefoniga, Sidonija Sergejevna. Ma loodan, et te ei lahku mitte iial.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei anna ju teile lubadusi, Faddejev.

FADDEJEV: Või nii.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ettevaatlikult):* Vabandage mu otsekohesust, Faddejev: kas meie tänasest kõnelusest sõltub midagi?

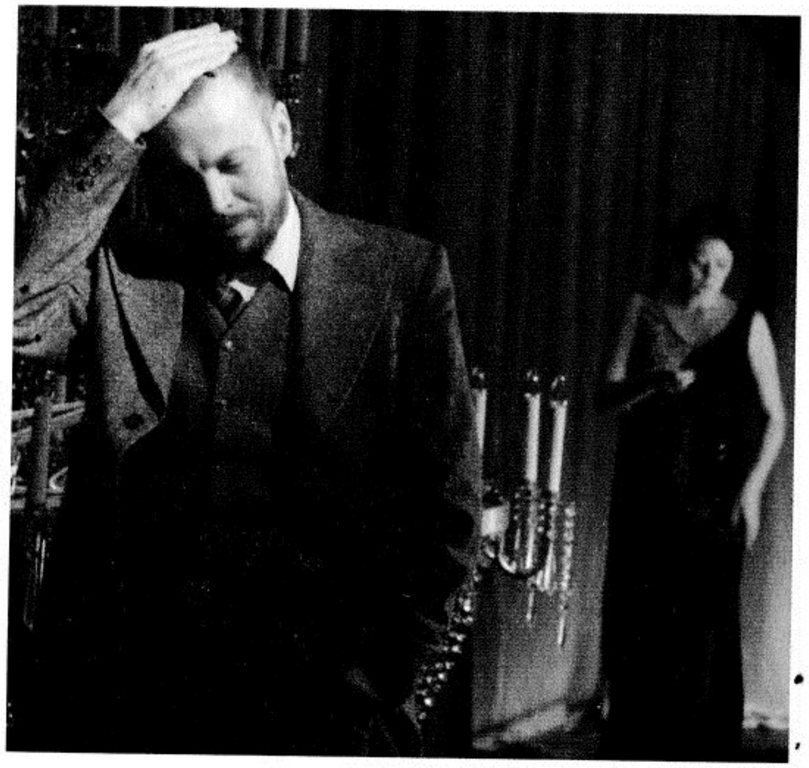

Faddejev – Mait Malmsten, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste

FADDEJEV *(tüdinult):* Võib-olla. Oleneb, kuidas see lõpeb. Mitte elu, vaid kõnelus. *(Naerab. Ägestub).* Ei! Ei! Ei! Te ei kisu mind nii madalale, Sidonija Sergejevna. Ma ei lasku nii madalale. See on erakõnelus. Eravestlus. Ma tahtsin Boulgakoffi aidata. Ma lükkasin tema välismaa-asja tagant. Te ju kõik tahtsite seda? See, et teid koos minna ei lasta, pole minu väljamõeldis. Seda ei saa mina tõepoolest muuta. Ma tahtsin ainult Boulgakoffi aidata. Ta on hea vene kirjanik. Ta peab saama nii kirjutada kui ka avaldada. Mõlemat. Olgu või maailma teises otsas. Mis trükitud, see ei kao. Te meeldite mulle, Sidonija Sergejevna. Ma hoian mõttes teie sõrmi oma peos, kui teada tahate. Sageli, mõistate? Aga ma ei sega neid kahte asja ära, mõistate? See, et Boulgakoff on hea kirjanik, ja see, et teie mulle meeldite, ei ole teineteisest sõltuvuses, mõistate? Ma olen võib-olla loll ja pealetükkiv, aga ma ei ole nii alatu. Kas te usute? Kas te usute seda väikest uskumatut asja? Et ma ei ole nii alatu? Et kui teie mind juhuslikult enda ligi ei lase, siis ma ei maksa seda kätte? Kas te usute?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(veendunult):* Muidugi usun.

FADDEJEV *(ohates):* Jumal tänatud, kui kaunis on teid mõnikord kuulda. Kuulda teie häält. Ongi kõik. *(Paus).* Teate, mis. *(Naerab).* Pistke nüüd oma käekene küünarnukini kalamarja sisse, võtke sealt üks peotäis, ja pigistage seda rusikas nii, kuis jõuate. Tunnete, kuidas lirtsub ja näppude vahelt välja pressib? Vahutab ja kihiseb? Kas tunnete? *(Paus).* Vaat see seal on minu väikene vesine hing, mis teie hellade sõrmede vahel lirtsub. Kas tunnete?

Sidonija ei vasta, Faddejev paneb toru hargile. Tema lavapool pimeneb. Sidonija Sergejevna mõtleb, vaatab oma kätt, vangutab pead. Pistab siis ühe sõrme ettevaatlikult kalamarja sisse. Seejärel teise. Siis võtab ettevaatlikult peoga kalamarja ja pigistab seda rusikasse. Rusikast tilgub kalamarja laudlinale. Sidonija Sergejevna vaatab seda võõristavalt.

5. pilt

Pärast esietendust. Boulgakoff ja Popov, mõlemad vestiväel, mängivad mingis klubis piljardit. Serveerimislaual avatud šampusepudel ja klaasid, millest aeg-ajalt juuakse. Mõlema hoiakus on mingit lõõgastunud rahulolu, Boulgakoffil muidugi sel määral, kuivõrd seda tema natuur üldse võimaldab. Tegevuse käigus see rahulolu kaob.

POPOV *(pärast õnnestunud lööke):* Nüüd siis on sinu Molière viimaks laval. Jää on murtud.

BOULGAKOFF *(sihib, suits suus):* Eks näe, mis järgneb.

POPOV: Aga igatahes on jää murtud. Sa ei ole enam see va igavene sahtlisse kirjutaja.

BOULGAKOFF: Väike pragu igavikus vaid võimendab tühjusetaju.

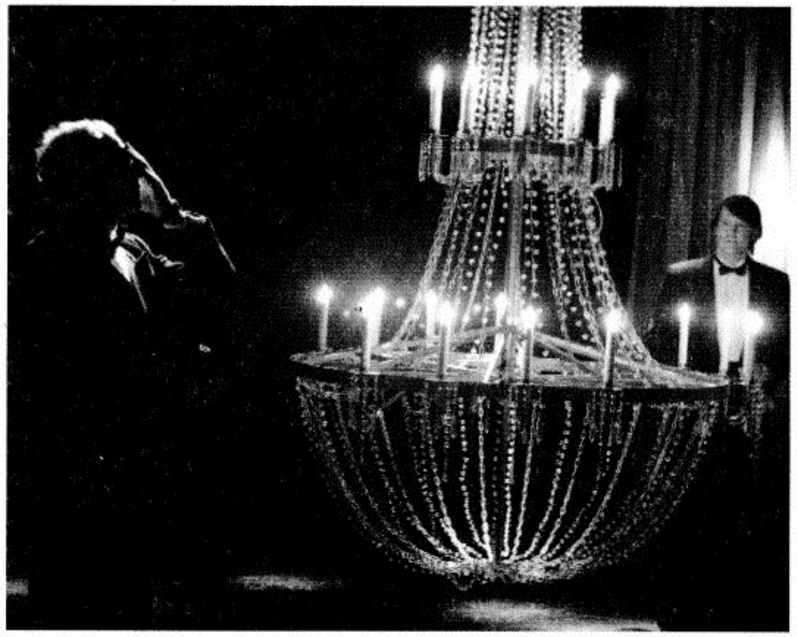

Boulgakoff – Hendrik Toompere, Popov – Jan Uuspõld

POPOV: Kirjutas näidendi Molière'ist ja, näe, pandigi lavale. Nagu normaalne nõukogude kirjanik.

BOULGAKOFF: Arvad, et nad mulle selle ussinaha selga saavad? Varsti kuuled, mida normaalsed nõukogude kirjanikud asjast arvavad.

POPOV: Mišei, sul on täna kõõrdsilm. Isegi lööki ei suuda tsentreerida, rääkimata palli auku saamisest. Kellel ei vea hasartmängus ...

SIDONIJA SERGEJEVNA *(õhtukleidis, astub sisse):* Kellel ei vea hasartmängus, sellel veab laval.

POPOV: Jumalatõsi. Isegi käed värisevad mehel.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(paneb käe Boulgakoffi õlale):* Isegi käed värisevad sul, Mišei. Aga on ka olnud pinget. Pärast aastatepikkust nööki ja tühja töötamist antakse sulle äkki inimese pass.

POPOV: Ja veel nõukogude inimese pass.

BOULGAKOFF: Ma ei ole tühja töötanud, ma ei oskagi seda.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga ikkagi ju, Mišei, nöök nöögi otsa. Ja nüüd, kujutage ette, Venemaa kuulus kirjanik Boulgakoff kirjutab näidendi – ja see tuuaksegi lavale! Tehakse neli aastat proovi, aga tuuaksegi lavale.

POPOV: Seda ma talle juba ütlesin. Russkoje tšudo. Vene ime.

BOULGAKOFF: Ah, jätke. Räägime sellest pärast kümnendat etendust.

POPOV: Vähemalt näitlejad olid sinu poolel, Mišei. Nad suutsid isegi selle välja tuua, mis oli tekstist välja kärbitud.

BOULGAKOFF: Jah, näitlejad, kuradid, mängisid meid kõiki üle. Algul Stanislavski, siis Nemirovitši ja lõpuks minu enda. Jahmerdad mingite direktorite, kriitikute, tsensorite ja lavastajatega, kuid ja aastaid, nülid ja nüristad teksti, ja viimaks on kogu võim näitleja käes tühjal laval – ning ta teeb selle asja lihtsalt ära. Nagu peab. Nagu vaba inimene. Näitleja käes on tohutu võim, mida keegi ei tsenseeri. *(Tõstab piljardikepi nagu taktikepi).* Sel hunnitul hetkel seal laval võid sa öelda absoluutselt kõike, sina Näitleja-Jumal. Pärast võetakse sul võib-olla pea maha, aga enne seda on lõpmatus sinu päralt. Mängulise vabaduse lõpmatus.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ilus, Mišei.

BOULGAKOFF: Teatris on juba kõik olemas, mida me elus taga ajame. Kuulge, sõbrad. *(Sihib, paus).* Kohati tekkis mul hirm selle Boulgakoffi ees, ah? Mis te sellest arvate?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks hirm?

BOULGAKOFF *(joob):* See ei ole ju mingi nõukogude näidend.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei peagi ju olema. Väga hea, et ei ole. See ongi ju asja mõte.

BOULGAKOFF: Sidonija, see on ketserlik mõte!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga milleks sa siis kirjutad? Kas selleks, et Averbahhi ja Fockiga sõbraks saada?

BOULGAKOFF: Miks ma kirjutan? *(Sihib).* Kui ma sisse saan, siis ütlen. *(Saab sisse).* Miks ma kirjutan? Ma tahan olla normaalne vene kirjanik. Mitte mingi ketser oma kodumaal. Mitte mingi tsaaritapja ja varjatud nilbuste meister. Mitte see, kelle kohta tänaval sosistatakse: "Näe, see on Boulgakoff, keelatud kirjanik." *(Imiteerib).* "Aga miks ta ära keelati, mis ta kirjutas?" – "Keegi ei tea, aga

ju see oli siis vänge kraam, mis ta paberile pani, bolševike ja Kominterni vastane, Stalinile ja Molotovile vastukarva." – "Tubli poiss see Boulgakoff. Aga lugeda teda küll ei viitsiks. Ilmselt poliitiline ja igav."

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, see ei ole ju nii!

BOULGAKOFF: Miks sa nii arvad, Sidonija? See on tänavalt kuuldud jutt.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Valetad. Boulgakoff on ju tuntud nimi. Paljudel on midagi peas. Kas või fraase.

POPOV: Kohe ma loen teile, sõbrad, peast katkendi "Mustast maagist".

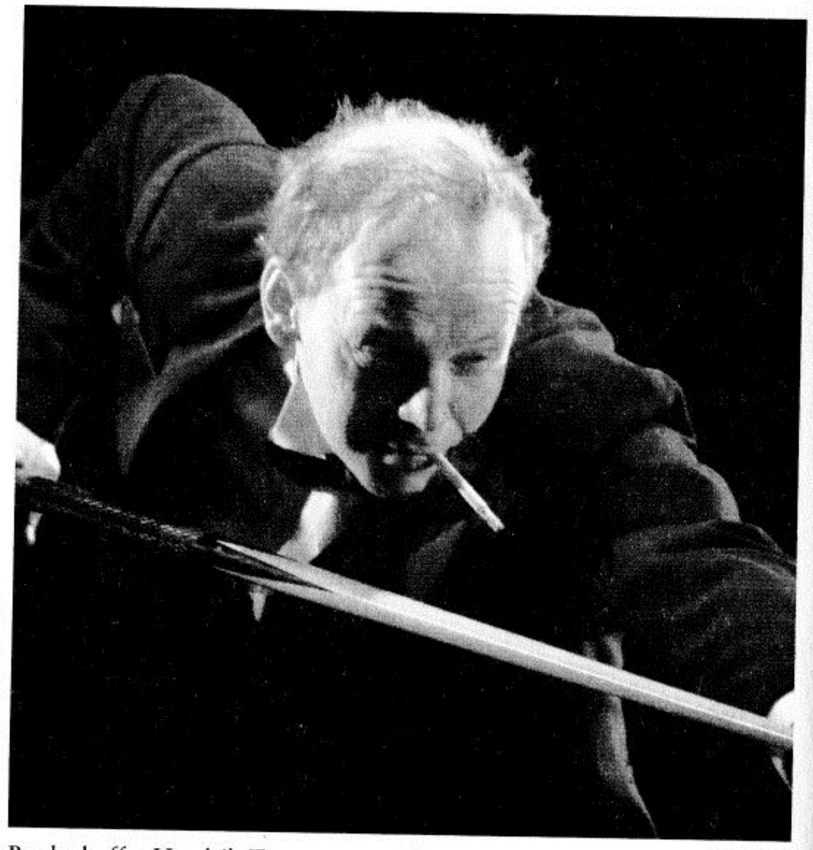

Boulgakoff – Hendrik Toompere

BOULGAKOFF: Mind pole kümme aastat avaldatud, Sidonija. Kümme sõpra tunneb mingeid katkeid minu käsikirjadest, see on kõik.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sinu "Turbinid" on algusest peale laval. Varsti saab tuhat etendust!

BOULGAKOFF: Just-just. See on see Tšehhov, kes kirjutas "Hobuse nime". Kena lookene!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei ole ju võrreldav!

BOULGAKOFF: Kuidas ei ole võrreldav! "Hobuse nimi" on vene kirjanduse parim följeton. Mäletad: Märaste, Varsapalu, Hirnberg ... Vene rahvas kui hobusekari keset steppi. Väikene nali pika peeruga. *(Paus)*. Vorošilov või mõni teine temataoline – igatahes mitte kadedusest hall Lunatšarski – olevat kord öelnud, et "Turbinidest" lastakse mul elada. Seda näidendit kedratavat niikaua, kuni Stalin on Venemaa pea ja minul on hing sees. Just nii olevat öeldud: ketrame edasi, kuni Stalin on Venemaa pea ja minul hing sees. Milline aukartus ühe kirjaniku ees, kui juhtiv bürokraat sellist hunnitut žargooni tarvitab. "Turbinid" tagavat mulle elatise ja Nõukogude riigile tema liberaalse maine. Isegi valgekaartlane Boulgakoff ei ole tagakiusatud, sest tema näidend läheb ju Venemaa esimeses teatris juba varsti tuhandendat korda! Ja Suur Juht ise on seda vaatamas käinud üheksateist korda! Ja väiksemad ninad kõik vähemalt kümme korda. Ja midagi paremat kui "Turbinid" see Boulgakoff nagunii ei kirjuta, järelikult pole tal enam üldse vaja midagi kirjutada. *(Paus)*. "Turbinid" muutub mulle endale varsti vastikuks. See on mul nagu tropp suus. Võta oma kuulsus ja raha ja kasi koju hallitama.

POPOV: Kuss-kuss, ära küta end üles. Molière on ju nüüd ometi laval. Tänane päev on läbimurd. Jää hakkas liikuma, vannutatud mehed! Oot-oot. Katkend kahekümnenda sajandi suurimast romaanist "Must maag". Midagi veel

palju enamat kui "Turbinid". Tänase peasüüdlase auks. *(Tõstab klaasi, tervitab Boulgakoffi, joob ja deklameerib peast)*. "Armastus seisis äkitselt meie ees nagu mõrtsukas, kes põiktänavas otsekui maa alt välja kargab, ja tabas meid mõlemaid. Nii tabab välk, nii tabab soome puss. Tema seletas küll hiljem, et see polnudki nii, ja et me armastasime teineteist juba ammu-ammu, teineteist tundmata ja nägemata, aegade algusest peale, ürgmere õõtsuvais voogudes, kaua enne paradiisi. Ju ta siis teadis armastusest rohkem kui mina. Mina aga lamasin oimetult maas, käed tugevasti tema pahkluude ümber." Või see. "Ta käis minu pool iga päev ja ma hakkasin teda ootama juba hommikul. Kui oli jäänud veel kümme minutit, istusin ma

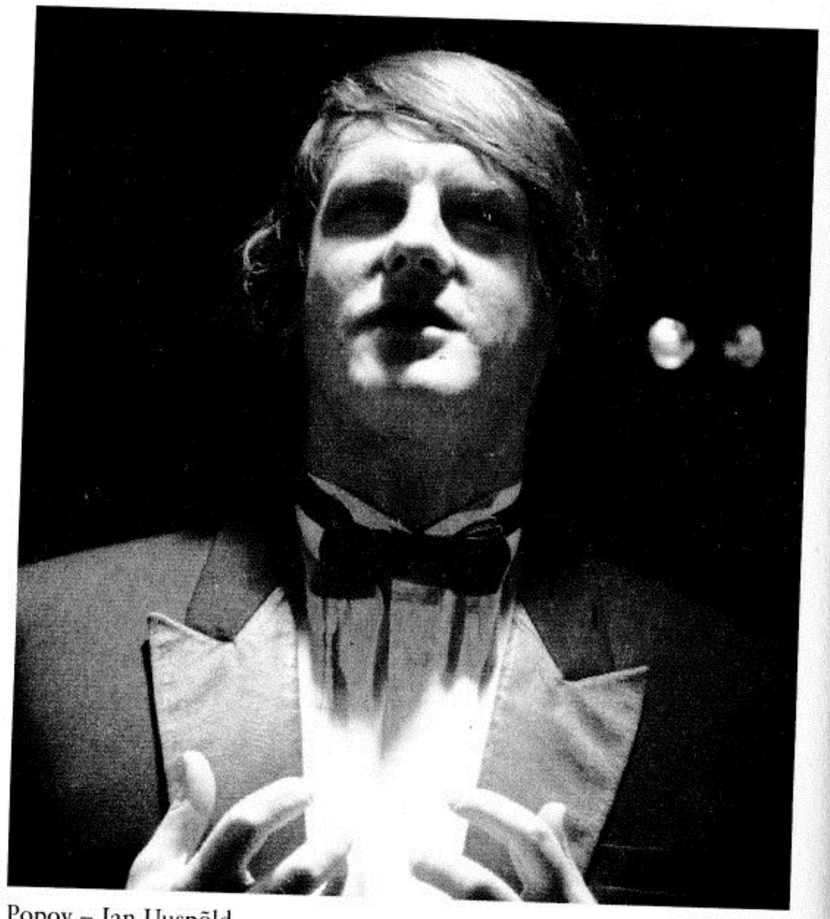

Popov – Jan Uuspõld

akna alla ja kuulatasin, kas ei kolksata pehkinud jalgvärav. Ja eks ole veider: kuni ma polnud temaga kohtunud, käis meie õues imevähe rahvast, võiks öelda, et kedagi ei käinud, nüüd aga näis mulle, et seal käib terve linn. Ta astus väravast sisse üks kord, süda aga hakkas mul enne kloppima vähemalt kümme korda, ma ei valeta. Siis aga, kui saabus tema tund ja kellaosuti näitas keskpäeva, ei lakanud mu süda enam kloppimast kuni selle hetkeni, millal hoopis ilma kolksatuseta ja peaaegu kuuldamatult ilmusid mu akna taha tema kingad, teraspannaldega kinnitatud mustad seemisnahksed lehvid peal. Kui ma seda imet kauemaks vahtima jäin, kõpsutas ta kinganinaga kärsitult vastu klaasi. Kadus king, kadus valgust varjanud must siid – ja ma läksin talle ust avama."

BOULGAKOFF: Tänan, tänan, Paška, oled sa kindel, et see oli just nõnda? Tsiteerimine on alati kuidagi tendentslik. Pärast seda tunnen ma end enamasti valgekaartlasena.

Sidonija Sergejevna katab pihkudega nina ja väljub toast. Boulgakoff joob ahnelt šampust.

BOULGAKOFF: Kui pähe ei hakka, siis on asi paha.

POPOV: Kas läks midagi viltu?

BOULGAKOFF: Ju siis mitte. Mõnikord on mul tahtmine neid palle mitte kepiga lüüa, vaid tulistada. Pahh-pahh, ja plats tühjaks. Nagu kaardiväeohvitserid tegid. *(Istub)*. Mida siis nüüd? Ei oskagi nagu midagi.

POPOV: Lõbutse, Mišei.

BOULGAKOFF: Läheks hoopis koju.

POPOV: Jõe äärde.

BOULGAKOFF: Ei taha'enam jõe äärde.

Sidonija Sergejevna ilmub käega nägu pühkides uksele.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Tolstoi. On sinust vaimustuses.

Ilmub tüse ja pahura näoga, aga ümarate klaaside taga teravapilkne Tolstoi.

TOLSTOI: Kus on meister Boulgakoff? Mul on au, olge lahked.

Juhatab sisse kelneri uue šampusega jäänõus.

BOULGAKOFF: Tere õhtust, krahv Nikolajevitš Teine.

TOLSTOI *(surub kätt):* Ärge rikkuge mul tuju, meister. Panite ikka paraja põmaka küll. Õnnitlen ja kahetsen ette.

BOULGAKOFF *(pisut norgu vajudes):* Ma mõtlen samamoodi.

TOLSTOI: Mis? Ma ei tea, kuidas teie mõtlete. Teie mõtlete hüplikult ja teravalt. Kas juua võib? *(Lööb terviseks ja joob kiiresti terve pokaali šampust).* Imetlusväärne. Lööte rahva toolidelt püsti. Nagu Broadway'l. Teie olete Broadway staar. Mina olen maamees. Ma mõtlen tasaselt, järk-järgult. Nii nagu maamees oma lugu jutustab. *(Joob teise pokaali).* Kui ma Venemaale tagasi tulin, siis ma teadsin täpselt, kus ma elama hakkan. Ma elan Venemaal, Boulgakoff. Teie samuti. Selle võimaluse eest tuleb kirjanduslikke kontsessioone teha. Zdes Rusju pahnet. Pariž, eto drugoje delo. *(Joob üksinda omatoodud šampust).* Palun, kostitage end.

BOULGAKOFF *(toksib piljardikuule):* Ma olen parteile ja valitsusele ükskord juba kirjalikult teada andnud, et kui ma nende meelest ei anna nõukogude kirjaniku mõõtu välja, see tähendab – kui ma ei suuda kirjutada midagi sellist, mida siin avaldada sobib, siis nad võiksid mind lubada välismaale. Olen tõotanud, et ei hakka välismaal sarjama nõukogude võimu.

TOLSTOI *(hakkab kiiresti purju jääma):* Aga miks te tõotate nii rumalaid asju, Boulgakoff? See teeb inimesed tähelepanelikuks. Maksimaliste ei usalda keegi, ei Rooma paavst ega ... mitte keegi. Tulemus on vaid see, et te ei saa iial välismaale.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks te niimoodi räägite?

TOLSTOI: Ma vabandan väga ja annan endale aru, et Boulgakoff on õrn inimene. Aga nii õrn ta nüüd kah ei ole, et tõde ei talu. Liiati kui ta seda ise niiväga kuulutada armastab. Ja mõnda asja on lihtsalt kasulik teada enne viimsepäeva laupäeva. Välismaale te ei lähe, Boulgakoff, lubage mul olla vanakuradi advokaat. Te olete selleks liiga viisakalt luba küsinud. Kes Venemaal liiga viisakalt küsib, see jääb piletist ilma. Ja see heroiline Molière, keda mul täna oli au näha *(kummardab),* ei püsi kahjuks kaua laval. Sellega peate samuti arvestama. Võtan mürki selle peale. *(Joob. Teised vaikivad. Boulgakoff koksib piljardimune).* Kas kelner ei saa siis jooksuga uut pudelit tuua, kui ta näeb, et eelmine on tühjaks saanud? Me tähistame esietendust, seltsimehed! *(Tuleb kelner ja küsib midagi).* Mis? Kes maksab? Boulgakoff, kes maksab?

BOULGAKOFF: Mina maksan.

TOLSTOI: Seekord maksab Boulgakoff. Eelmise maksin mina. *(Kummutab pokaali põhjani).* Võib-olla et oleks parem olnud, kui see Molière poleks lavale tulnud. Siis oleks teil veel lootust olnud välismaale saada. Välismaale, välismaale! Jumal, milliseks on muutunud vene kirjanik.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei maksa haava kratsida, krahv Tolstoi. See on teiste tekitatud.

TOLSTOI: Öelge mulle lihtsalt – seltsimees. Seltsimees Tolstoi. Ei, haava ma ei kratsi. Ja omalt poolt olen alati valmis Boulgakoffi toetama. Mõõdukas vormis, maamehe moodi, ilma silmi välgutamata. Narr küll, et üks vene kirjanik; kes minu teada pole mitte kedagi tapnud, peab

välismaale minemiseks niikaua luba paluma. *(Vangutab pead)*. Sellega ma ei harju. Nii hakkavadki nad siin arvama, et see välismaa on mingi eriline kontinent.

POPOV: Kirjutage kah midagi kontsessioonideta, Aleksei Nikolajevitš, siis ehk harjute ära.

TOLSTOI: Mis, kas see oli kriitika? Te olete kindlasti mõni Voronski või Šklovski?

Boulgakoff – Hendrik Toompere, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste

POPOV: Ainult Popov.

TOLSTOI: Ainult-Popov ei peaks nende asjade kohta suud täis võtma.

POPOV: Ma vaid jätkasin teie enese mõtet.

TOLSTOI: Vaevalt, et mõni Popov Tolstoi mõtet jätkab. Aga olgu. Ma vabandan. Täna me ei vaidle. *(Tuuakse uus pudel šampust)*. Võiks arvata, et nad villivad šampanjat siinsamas puhvetis. Niikaua aega võtab. *(Valab endale ja joob)*. Teie, Boulgakoff, kirjutavat oma geniaalseid ridu valges veinis supeldes. Täna te olete kuidagi ... kuiv. Lubate endale valada. Ei luba? Siis lubage mul vähemalt teile üht-teist öelda.

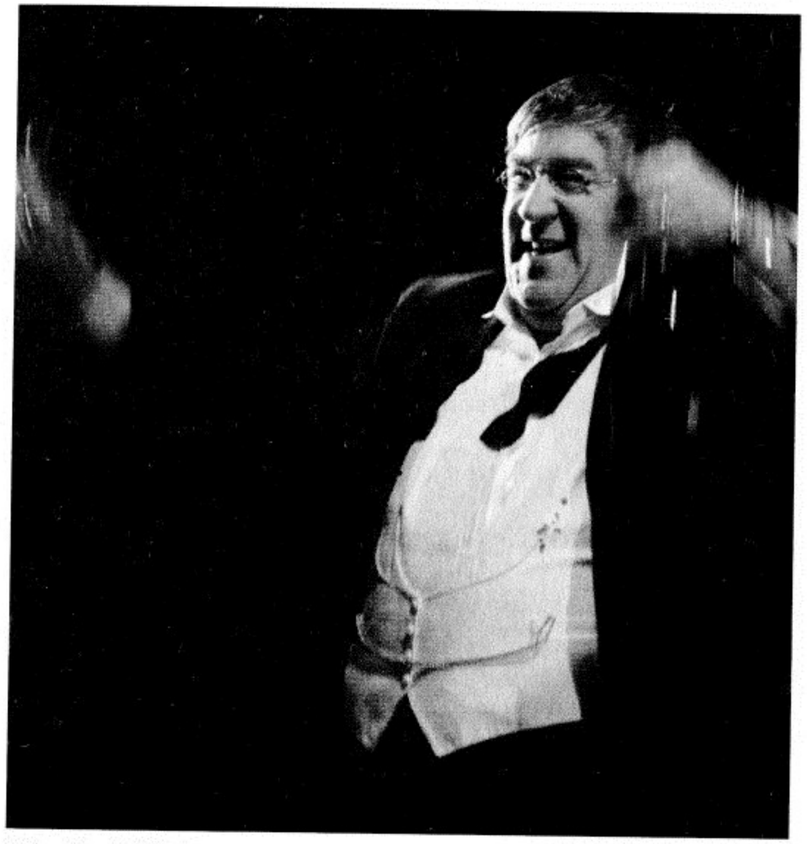

Tolstoi – Guido Kangur

SIDONIJA SERGEJEVNA: Täna on esietenduse õhtu. Boulgakoffil pole nii kaua rõõmsat päeva olnud.

TOLSTOI: Kas te arvate, et mina oma poriste saabastega tema rõõmul tallun? Ei, mitte sinnapoolegi. Aga mõnda asja on kasulik enne viimsepäeva laupäeva teada.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Paša ...

TOLSTOI: Minge, jah, ajage Pašaga rahulikult oma asju, Sidonija Sergejevna ... kui ma ei eksi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei eksi.

TOLSTOI: Sidonija, ja-jah. Sidonie. Midagi patust ja julget on teie nimes, vabandust.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Me peaksime võib-olla minema hakkama ...

TOLSTOI: Ei-ei, esietenduse õhtu peab iga autor välja kannatama. Sidonija ja Paša, ilus paar. Aga Boulgakoffiga pean ma enne oma muljeid jagama.

BOULGAKOFF: Mine, mine, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma panen kodus midagi valmis. Nagunii tullakse. Kuidas sa, Mišei ...

TOLSTOI: Mina saadan geeniuse koju, olge mureta.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas nüüd teie ...

TOLSTOI: Jaa-jah, ma tean ta probleeme. *(Lööb käega).* Tean ja aktsepteerin. Kardab üksinda tänavale minna. Pole esimene. Ehtne vene värk. Tänavahirm oli juba Nikolai Esimese ajal tuntud asi. Ja ega Aleksander Teise ajal parem polnud. Siis hakati pomme panema. Ja Aleksander Kolmanda ajal läks asi päris hulluks, siis ilmusid nuhid. See'p see on, kui sakslased Venemaad valitsevad. *(Joob).* Aga mis nüüd karta? Nüüd on pukis lõbus

grusiin ja kohalikud juudi poisid. Omad semud. Hea küll, saadan koju. Luban. Olge mureta.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Hea küll siis ...

Sidonija Sergejevna ja Popov lahkuvad. Boulgakoff koksib piljardikuule. Tolstoi valab šampust.

TOLSTOI: Te ju ei tee mulle ometi seda häbi, et sunnite mind üksi jooma, Boulgakoff? Ma jään purju.

BOULGAKOFF: Joon meeleldi, kui pähe hakkab. Aga täna ei hakka.

TOLSTOI: No-noh, küll ta pikapeale hakkab. *(Tuleb kahe klaasiga).* Ma tahan teid kõigepealt nagu kord ja kohus õnnitleda. *(Ulatab Boulgakoffile pokaali, löövad kokku, joovad).* Ühelt poolt võite te end täna absoluutselt rahulikult tunda. Kirjanikuna te kinnitasite oma mainet. Oma – lubage mul öelda – kuluaarides erakordselt kõrget mainet.

BOULGAKOFF: Ei usu. Iga kolmesaja sõimuartikli peale tuleb minu kohta kolm leiget tunnustust.

TOLSTOI: Kolmesaja, kas teist siis tõesti niipalju kirjutatakse?

BOULGAKOFF: Kas just kirjutatakse – sõimatakse. Isegi siis, kui ma ühtegi rida ei avalda. Mul on täpne arvestus.

TOLSTOI: Või nii. Lubage õnnitleda. Kui mind nii palju sõimataks, siis ei oleks ma mitte Aleksei Nikolajevitš, vaid Lev Nikolajevitš.

BOULGAKOFF: Kõrvalt vaadates on see kõik vist väga romantiline.

TOLSTOI: Üldsegi mitte. Olgu. Igatahes kinnitavad teie andmed vaid seda, mida ma ütlesin. Te olete oluline figuur, Boulgakoff.

BOULGAKOFF: Tänan, seltsimees krahv.

TOLSTOI: Kirjanikuna – minu tingimusteta austus. Aga kontseptualistina ... Teate, mulle tundub, et teie kontseptsioonis on üks igivana rahvalik viga.

BOULGAKOFF: Rahvalik viga? Jumala eest, kirjutage siis sellest, krahv. Siiamaani olen ma teadnud, et ma olen rahvavaenlane.

TOLSTOI: Ja-jaa. Iga mõtlev venelane saab ju aru, et teie Molière on suurepärane, aga et see ei ole mitte Molière, vaid Boulgakoff nõukogude võimu haardes.

BOULGAKOFF: Tsss. *(Paneb näpu suule)*. Ma olen Molière'i elu päris põhjalikult uurinud.

TOLSTOI: Seda enam. *(Räägib vaiksemalt, aga läheb taas ruttu valjuks)*. Iga mõtlev vene inimene saab aru, et see ülimalt ahvatlev ja viissada protsenti freudistlik, et mitte öelda vene inimese kombel – imperialistlik intsesti motiiv, mille te oma näidendisse sisse topite – ma pean silmas Molière'i vahekorda oma tütrega, mis vene inimese kuni kandadeni punastama paneb –, see on vaid kattevari millelegi veelgi ohtlikumale, nimelt poliitikale.

BOULGAKOFF: Ma pole nõus. See pole minu väljamõeldis.

TOLSTOI: Ärge olge. Aga jumala eest, see suure demokraadi Molière'i aristokraatne lihapatt, mille ta viimaks nõukogude kirjanduses sooritab, see on ju suurepärane. *(Naerab ja joob)*.

BOULGAKOFF: See kõik kõlab kuidagi ...

TOLSTOI: Jah, ma saan aru. Ei, Boulgakoff, te pole üldse erootiline. Võib-olla et kunagi olite, aga siis tuli nõukogude võim ja sõitis teist rulliga üle.

BOULGAKOFF: Ja see on teie arust halb kontseptsioon?

TOLSTOI: Ei, ei, see kontseptsioon on hea. Virutada neile näkku see lapsepilastus ja süstida selle varjus tubli annus poliitilist mürki. Seda lastakse ilmselt ainult teil teha. Te teete seda arsti osavusega. Mis teie põhieriala oli? Suguhaigused?

BOULGAKOFF: Huvitav.

TOLSTOI: Huvitav jah. Aga edasi tuleb minu arust väike viga. *(Hetkeks vaiksemalt)*. Sest see, mida te neile süstite, on ju kah omamoodi keelatud asi, ma olen nõus – ja seepärast võetakse teie näidend kindlasti varsti maha –, aga see ei ole see kõige keelatum asi, mis Venemaal võib ette tulla. Ja seepärast saime me täna esietenduse ikka ära vaadata. *(Naerab)*.

BOULGAKOFF: Ma olen suur kõrv.

TOLSTOI: Armas Boulgakoff, te paistate arvavat, et teie ja Nõukogude riigi suure juhi Stalini vahel on mingi kamarilja, mingi tsensorite või kriitikute või jumal teab – mingite ministrite võrgustik, kes teie näidendid ära keelab, intriigitseb ja teie armuvahekorda Staliniga rikub.

BOULGAKOFF: Ma kuulan.

TOLSTOI: Ei ole, Boulgakoff, ei ole. Vene talupojad arvasid samuti, et hea tsaari ümber on mingid prussakad, mingite räpaste ametnike kamp, kes kõik ära rikub. *(Räägib vaiksemalt, aga unustab selle ettevaatusabinõu taas ruttu)*. Ma olen küll vana mandunud seisuse esindaja, keda kõigesse ei pühendata, aga ma kinnitan teile, et ei ole mingeid erilisi pealekaebajaid teie ja Stalini vahel. Pealekaebajad tekivad alles Stalini isiklikul käsul, see on loogika suund. Tema käsib Averbahhil või Fockil kirjutada teie kohta sõimukirja, mille alusel mingi komisjon siis nii-öelda seisukoha võtab. Averbahhid ja Fockid on

etturid, nemad vahetatakse kiiresti välja, olete ehk märganud? Teie ja mina, meie oleme odad ja ratsud, ilmsesti piisavalt suured šovinistid, et ellu jääda.

BOULGAKOFF: Teie järgi tuleb välja, et Stalinil pole olulisemate asjadega tegelda, kui mingi Boulgakoff.

TOLSTOI: Mingi?! Teesklete kah veel! Teie oletegi üks olulisi asju, Boulgakoff. Teate, kui Stalin oma loožis teie "Turbine" vaatab, siis pidavat ta kogu aeg naerma. Saaliski olevat kuulda. *(Joob ja valab uut)*. Nagu kõditaks Molotov tal kõrrega urruauku. *(Sööb midagi)*. Stalini põhiline suurus – kui see on olemas, ja ma olen kindel, et see on olemas – seisneb selles, kui kuratlikult palju ta isiklikult märkab. Vorošilov ja Molotov tuduvad ammu, kui

Tolstoi – Guido Kangur

just naist või püssi ei näidata, aga Stalin märkab. Uskumatu. Deemonlik võime olla ärkvel. Märgata kinnisilmi. Olla ärgas tuhandele pisiasjale. Hoida oma ajataju kusagil lapsepõlves, kus iga päev kestab terve aasta. Vapustav. Infantiilne muidugi. Omavahel öeldes. *(Vaikselt, aga sisendavalt)*. Tal on kärbse silmad, Boulgakoff. Iga kristallitahuga haarab ta ühte eset, ühel hetkel peegeldab see silm tuhandeid asju, olete märganud? Pole mingit kamariljat, on ainult kärbse silmad.

BOULGAKOFF *(vaikselt)*: Müstika, krahv. Te olete purjus.

TOLSTOI: Mis sest, et purjus. Ma olen kogu aeg purjus. Aga teen päevas kümme tundi kõva tööd ja kirjutan ju päris ilusaid asju, kas pole? Mis tähendab – purjus, Boulgakoff? Te olete ju kirjanik. Me kõik oleme müürsepad. Kainest peast müüri ei lao. Viltu läheb, ümber kukub.

BOULGAKOFF *(osutab piljardile)*: Kas teeme ühe mängu?

TOLSTOI: Pole huvi. Pole iial olnud. Siis juba nepijaht. *(Joob)*. Ma tahtsin teile alguses öelda, et te olete loll, Boulgakoff. Hea kirjanik, aga loll. Intelligentlik variant usust heasse tsaari ja halbadesse tšinovnikutesse. Aga võib-olla te olete hoopis tark. Teil jääb pea õlgadele. Minul samuti. Võib-olla hakkan ma veel samuti kirjutama heast tsaarist ja halbadest tšinovnikutest. Mina teen seda mõistusest, teie teete instinktist. Kas on suur vahe? *(Joob)*. Ma tean, et mingi kamarilja Stalini juures asju ei otsusta, sest Stalin on printsipiaalselt umbusklik. Ta tekitab mõnes lollis õndsa tunde, et on olemas mingi kamp, mingi kamarilja tema ümber, kes talle midagi sisendada suudab, aga siis notib ta selle liikmed ükshaaval maha. Olete vist märganud, olgu poliitikas või kirjanduses. Eriti juudid, need koonduvad alati kampa. See, et ta kambavaimu kardab, on ju mõnes mõttes isegi sümpaatne, kas pole? Meile, müürseppadele?

BOULGAKOFF: Mis siis ikka. Lähen teatrisse ja ütlen, et võtaksid tüki maha. Ajalooliselt võlts kontseptsioon.

TOLSTOI: Kuss-kuss, Boulgakoff. Teie õilis suhe Staliniga on tänu sellele vaid kinnitust saanud. Suures juhis on midagi kirjanduslikku, mis meile mõlemale vist pisut meeldib. Ja muide, ukaas, mitu korda teie näidend laval tohib olla, on kindlasti juba ammu olemas. Ja mahategev arvustus, nagu mulle vihjati, on juba enne tänast õhtut valmis kirjutatud. See ilmub "Pravdas" õigel hetkel ja selle alusel kujundatakse õige seisukoht. *(Naerab ja joob).*

BOULGAKOFF: Miks te naerate?

TOLSTOI: Teate mis, Boulgakoff. Ma arvan, et kirjutame lihtsalt edasi. Mina nii, nagu mina oskan, teie nii, nagu teie. See on meie ainus panus hea ja kurja võitlusse. Ärge laske end lihtsalt heidutada. Panevad lavale või võtavad maha, üks olupoliitika kõik.

BOULGAKOFF: Ei ole üks. See on võitjate keel, seltsimees krahv. Mina olen aus luuser ja mulle see keel ei sobi.

6. pilt

Boulgakoff koos Sidonija Sergejevna ning oma vendade Yvaini ja Nicolas'ga Pariisis. Boulgakoff ja Sidonija Sergejevna on šikilt riides ja lustlikus meeleolus. Käivad käsikäes mööda öiseid Saint-Micheli ja Saint-Germaini bulvareid, üle Seine'i jõe sildade jne. Sildid "Boulevard St-Germain", "Boulevard St-Michel", "Pont-Neuf", "Soir de Paris" jm.

KÕIK (*rõkkavad laulda kõva häälega*):

Ei anarhiste, ei kommuniste,
ei vetšekiste, propagandiste,
kontrabandiste, kontrabassiste,
saksofoniste ei karda me ...
Pariisi õhus, Pariisi kõhus
on üsna tõhus
lärmata,
Ladina kvartal, siin pole karta,
võib lasta Pravdal
kärvata ...

Sidonija Sergejevna jookseb eest ära, stiliseeritud silla kõrgele kaarele, kõik teised tema järel. Hoiavad üksteisest kinni, et mitte kaarelt alla libiseda, ja on näha, et naudivad kollektiivset perekondlikku koosolu. Kõigutavad, nagu sõidaksid laevaga.

KÕIK:

Laevaga lennata
kallima vennata
mina ei oska, ei saa ...
Kõrgele kandume,
unenäos randume
sinna, kus Kuu kohtab Maad ...

Tõuseb Kuu. Sidonija Sergejevna jookseb sillakaarelt huilates alla, teised tema kannul.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(laskub Kuu ees põlvili):* Pariis! Pariis!

BOULGAKOFF *(haarab Yvaini käed):* Vend Yvain! *(Tormab Nicolas' juurde).* Vend Nicolas!

VENNAD BOULGAKOFFID *(keerutavad kolmekesi ringis):*

Vendi-röövleid
kaste ei võta,
mõõk ei haava me ihu.
Kõik algab uuesti,
kõik saab mööda,
jääb vaid taasleidmiskihu.

BOULGAKOFF *(karjub kõva häälega üle saali):* Kui tore on olla välismaal! Nagu näitelaval! Kõike saab öelda! Iga hetk saab kõike kohe öelda!

SIDONIJA SERGEJEVNA *(karjub metsiku häälega üle saali):* Pariis on mu arm! Vaba sõna ja puhas pesu, iga hetk, iga kell!

Nicolas ja Yvain naeravad.

BOULGAKOFF *(karjub):* Mis te naerate, vennad! Me tuleme suurte mõtete ja õliste kitlite maalt!

NICOLAS ja YVAIN *(haaravad taas Boulgakoffi oma ringi, laulavad):* Me kolmekesi tuleme prääniküte maalt, meil püksid jalas magusad ja kuub on magus ka!

YVAIN *(karjub):* Vend, tule ära Pariisi! Ma olen Vene restorani moosekant ja muretsen sulle kaks korda nädalas priipileti majaveini ja röstileivakestega. Tule ja vaata, kuidas vene elu Pariisis keeb.

BOULGAKOFF *(karjub):* Ja mida pakub mulle vend Nicolas, doktor-professor-bakterioloog?

NICOLAS *(karjub):* Olen su vend, Mišei, päevade lõpuni. Muud ei luba.

BOULGAKOFF: Tore on, muud pole vajagi. Venemaal on mul õed, aga vendi pole. Pariisis on mul vennad, aga õdesid pole.

YVAIN: Tule Pariisi, Mišei! Õed on õed ja toredad küll, aga meie oleme ikka vennad. Kolm vana valgekaartlast! Wrangeli armee võitlejad!

BOULGAKOFF: Ära aja naeru peale, Yvain!

YVAIN: Ära karda, Pariisis võib tänaval kõike karjuda. Maha Stalin! Maha Vorošilov! Maha Molotov!

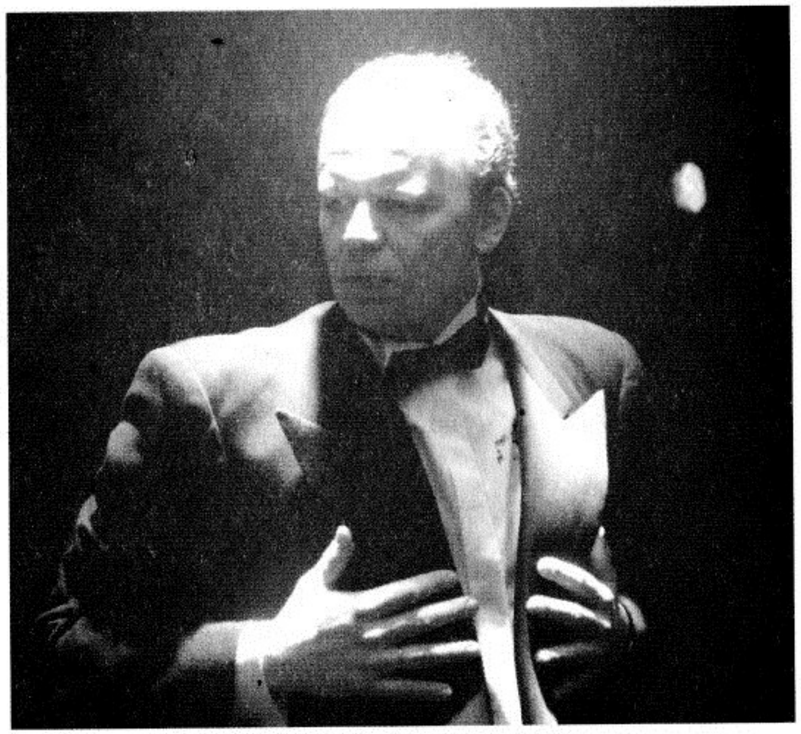

Boulgakoff – Hendrik Toompere

BOULGAKOFF *(naerab):* Jäta-jäta, vend Yvain. Ma olen harjunud, et naudingul on piirid.

YVAIN: Need piirid pole midagi muud kui Stalini vari su hinges!

BOULGAKOFF: Ei tea, ei usu. Need asjad on keerulisemad, Yvain. Venemaa on meie oma maa. Pariisis me oleme juudid ja mustlased.

NICOLAS: Ei, Mišei, nüüd ütlen mina, et nii lihtne see kah pole. Venemaal oleksin ma paremal juhul mingi sõjaväelabori robot, kelle aju suletakse igal õhtul komissaride raudkappi. Teeksin midagi või ei teeks – ise kah ei saaks aru, mis toimub. Siin on teisiti. Minu looming on avalik informatsioon avatud maailma kohta. Informatsioon, mida ei saa vabalt jagada, on vaid poliitilise võimu tööriist, kokkuvõttes kuritegevus.

BOULGAKOFF: Sina oled teadlane, Nicolas, kollektiivse töövõtu esindaja. Mina nühin oma sulge üksinda nurgas.

NICOLAS: Ega sa seda iseenda jaoks nühi. Ja sa tahad ju teatris läbi lüüa.

BOULGAKOFF: On lootust, et nüüd hakkab asi minema. Molière on laval, dünamiit nõukogude vabamüürluse vastu. Ja Pariisi olen samuti lastud, vennad. Miski võib ju muutuda.

YVAIN: Kui sa nüüd ei jää, siis sa ei jää. Muud muutust pole oodata.

NICOLAS: Ju nad arvestasid sellega, et sa jääd. Järgneb pool aastat laimukampaaniat ja siis ...

BOULGAKOFF: Ja siis?

NICOLAS: Siis sa oled vaba mees. Tood oma Molière'i Comédie-Française'i üle. Või vähemalt Vieux-Colombier'sse.

Tagaplaanil süttib kutsuv tulikiri "Théâtre du Vieux-Colombier".

SIDONIJA SERGEJEVNA *(osutab tulikirjale):* Vaata, Mišei! Sinu teater.

YVAIN: Venelastel on siin šansse, Mišei. Vene valgekaartlastel on Pariisis pikk käsi.

NICOLAS: Teatavaid sidemeid on.

Boulgakoff naerab. Sidonija Sergejevna haarab tal selja tagant ümbert kinni ja pöörab ta näoga vastu tulikirja.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sinu lava, Boulgakoff! Vaata, "Vana Tuvila"! Palju sümpaatsem kui mingi asiaatlik paleeteater MHAT, kus kaks vanameest Stalini ideede valgel oma ristluid soojendavad.

Blondiin – Külli Reinumägi, Fock – Raimo Pass, Tolstoi – Guido Kangur, Boulgakoff – Hendrik Toompere, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Popov – Jan Uuspõld, Faddejev – Mait Malmsten

Boulgakoff naerab.

NICOLAS: Asi on tõsine, Mišei. Sa pead otsustama. Kas Pariis või Moskva, Euroopa või Aasia.

BOULGAKOFF *(naerab):* Aasia! Ma olen oma valiku teinud. Ma olen lubanud kirjutada näidendi Stalini noorusest ja siis veel, teate mis – Nõukogude Liidu lühiajaloo algklassidele. Lapsikus ja riigitruus vaimus, vennad! Saja tuhande rubla eest!

YVAIN: Mišei, mis sa plärad!

BOULGAKOFF: Tõsijutt. Minu rõõm Molière'i lavaletulekust oli nii suur, et ma otsustasin anda riigile, mis tema oma. Ja litšno blagodaren tovarištšu Stalinu, vennad röövlid! *(Haarab pea käte vahele).* Ah, pula. Ja pole kah pula. Minu suhted Staliniga on kummalised, vennaksed. Te ei mõista seda. Mõnes mõttes ei kaalu need elegantsed prantsuse tuvipuurid üles Petropavlovski kasematte, tõsijutt. Ma ei tea, mis see on. Aga teie vanem vend ongi vist veidi teisest puust.

NICOLAS *(süngelt):* Ju see puu ikka seesama on.

BOULGAKOFF: Nad lasevad mu maha, kui ma siia jään.

YVAIN: Kes sind siin laseb?

BOULGAKOFF: NKVD-l on pikad käed. Palju pikemad, kui Wrangeli armee ohvitseridel.

NICOLAS: Noh, kui juba nii karta, siis ei aita Mehhiko kah. Trotski redutab seal.

BOULGAKOFF: Ega ei aitagi. *(Paus).* Mind ju usaldati, kas te siis aru ei saa? Nõukogudevastane näidend lasti lavale. Välismaale lubati sõita.

YVAIN: Suured privileegid küll!

BOULGAKOFF: Ah, teie siin Pariisis ei saa vist aru, et elu on kitsaste valikute maa. Mõnikord lihtsalt midagi õnnestub. Nagu Graali loss – juhtub, et astud äkki sisse. Üheks ööks. Keegi ei tea ette, kus.

NICOLAS: See lõhnab juba inkvisitsiooni filosoofia järele. Rohkem piinata, et pärast paar hetke õndsust tunda. Enne kui ära sured.

BOULGAKOFF: Võib-olla, et see mõnega nii ongi, Nicolas. Ma olen kirjanik.

NICOLAS: Mis kuradi kirjanik! Kõigepealt tuleb vabaks inimeseks saada ja tunda, et võid teha seda, mida tahad. Siis räägime kirjandusest.

YVAIN: Sa ei arva ju ometi, et Pariis ahendab sinu võimalusi kirjandusega tegelda, Mišei? Siin on kõik see, mis on Venemaal, ja veel midagi palju enamat!

BOULGAKOFF: Oled sa kindel, Yvain? Oled sa ikka päris kindel?

NICOLAS: Homo soveticus on kummaline loom. Ma olen seda üha rohkem hakanud tähele panema. Temas on peaaegu füüsiliste muutuste ilminguid, hakka või kahtlustama mingeid baktereid! Ta teeb meeleheitlikke pingutusi, et oma valitsejaile kätte maksta, aga enne seda nõuab ta ise, et need valitsejad ta raudu paneksid!

BOULGAKOFF: Sa ei nimeta ju mind homo soveticuseks, Nicolas?

NICOLAS *(lööb käega):* Ei nimeta. Aga mul puuduvad argumendid inimliku vabaduse vastu, Mišei. Iga selline argument on lihtsalt vale. Lihtsalt vale.

BOULGAKOFF: Minul samuti, Nicolas.

NICOLAS: Ja edasi?

BOULGAKOFF: Edasi ... Kas siis valgekaartlased ei oskagi lõbutseda, kui nad kord Pariisis on?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah, Pariis ei ole ju Venemaa, et siin peaks ööd läbi maailma parandama. Viinale teed peale lürpides.

YVAIN: Teest ma ei loobu, aga viina maitsegi on siin unustatud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jookseme, vennad-röövlid, ja joome ennast kõrini valget veini täis!

BOULGAKOFF: Vähemalt veini pärast oleksin ma nõus siia jääma. Seda gruusia valget, mida me seal piiri taga joome, ei saa ju halvaks nimetada, aga siinne valik on tõesti hullumeelne. Ma ei tea, kuidas ma Moskvas valge bordoota hakkama saan.

NICOLAS: Elu valik peabki ju olema kitsas, Mišei, nagu sa ütled.

BOULGAKOFF: Õige küll. Ju ma siis joon Moskvas lihtsalt seda valget grusiinlast edasi.

NICOLAS: Suure juhi veini.

YVAIN: Moskva gruzinskaja! Oi aegu, oi kombeid.

NICOLAS: Venemaa läheb, papaaha peas, vastu rahvaste õitsengule.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ärge tülitsege, poisid.

BOULGAKOFF: Mina pole veel Stalinit papaahaga näinud.

YVAIN: Stalin papaahaga!

NICOLAS: Stalin papaahaga näeb välja nagu hiir lõksus! Hahhahhaa!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vennad, kulistame siinsamas valget veini! Mul on hõlma all!

Sidonija Sergejevna tormab üles sillakaarele ja vehib pudeliga.

YVAIN: Ehtne vene tüdruk. Sel on alati midagi hõlma all.

NICOLAS: Naine on sul hästi leitud, Mišei.

BOULGAKOFF: Pooleldi juudi plika, vennad. Riiast. Välismaalt.

YVAIN: Juudi plika! Oi aegu, oi kombeid. Riga-Revel. Estontsõ-mordovtsõ. Paneme järele, Nika.

NICOLAS: Mis sest, et juudi plika. Bakterid on kõigil ühised. Hurraa!

YVAIN: Belogvardeitsõ, vperjod!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Edasi, kentuki poisid! Valu punanahkadele!

Tormavad kõik sillakaarele ja joovad otse pudelist veini.

BOULGAKOFF: See kõik meenutab mulle natuke ka Moskvat, vennad. Meid ei vaheta välja. Ainult vein on parem.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuidas sa selleta küll elama hakkad.

BOULGAKOFF: Kuidas ma selleta küll elama hakkan.

Naeravad.

YVAIN: Vend, vanasti sa olid narkomaan, aga mitte joodik!

BOULGAKOFF: Olen Euroopale sammu lähemale astunud. Morfiumi asemel valge vein.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Alati valge.

BOULGAKOFF: Alati valge.

NICOLAS: Belogvardeitsõ, vperjod! Hopp-hopp.

YVAIN: Mišei, täna on eriline öö! See on eriline aeg. Sa oled Pariisis, kallis vend.

BOULGAKOFF: Vist küll. On see tõsi?

YVAIN: Sa oled alati kõiges kahelnud. Nagu meie vaene isa.

BOULGAKOFF: Ta ei olnud ju nii vaene. Jõuline mees meie vanuses.

Kõik naeravad.

YVAIN: Ta kahtles jumala olemasolus.

BOULGAKOFF: Ta õpetas läänemaiseid usundeid. Seal polegi muud kui kahtlemine.

Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Blondiin – Külli Reinumägi, Tolstoi – Guido Kangur, Boulgakoff – Hendrik Toompere, Faddejev – Mait Malmsten

NICOLAS: Mu sõbrad, tegelikult on vaid bakterid ja bakteriofaagid. Jumalast on liiga vähe teada, et tema olemasolu kohta hüpoteese püstitada.

BOULGAKOFF: Kunagi sa ju palvetasid, Nicolas.

NICOLAS: Kunagi olime kõik Aasias, Mišei.

BOULGAKOFF: Oh jumal, ainult valge vein on siin parem.

YVAIN *(lõbusalt):* Sidonija, te olete siis pooleldi juudi plika?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Teate, naistel pole erilist vahet. Olgu venelased või türklased. Me kontakteerume omavahel enam-vähem ühtmoodi. Vähemalt mingi eelis meeste ees.

YVAIN: Ma ei usu. Ma ei usu. Ma ei saa aru.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Purjus olete te, Ivan. Vot v tšjom delo.

NICOLAS: Poisid, kas me võtame täna Bastille'i ära või mitte?

YVAIN: Võtame.

BOULGAKOFF *(karjub):* Me võtame täna Bastille'i.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(karjub):* Me võtame täna Bastille'i.

BOULGAKOFF *(karjub):* Pariisis saab kõike kohe öelda, mis meelde tuleb.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(karjub):* Kõike ja kohe. Vaba sõna ja puhas pesu.

NICOLAS: Oh, kurat küll, kuhu me oleme langenud! *(Väsib ja kukub istukile).*

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuidas on, kas läheme, vennad-röövlid? Võtame Bastille'i ja kõik muu?

BOULGAKOFF: Vennad on väsinud. *(Paus)*. Ja mina tahan Moskvasse. Magama.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Me magame siin veel palju ilusaid öid.

BOULGAKOFF: Ei. Ma tahan koju oma lõhna sisse.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Siin on ju palju paremad lõhnad, Mišei ... Soir de Paris, Nuit de Paris, Jour de Paris, L'amour de Paris ...

BOULGAKOFF: Moskvasse, Moskvasse, Moskvasse ... Mingis mõttes on see kõik vaid üks hästi lõhnav provints.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Võib-olla ainus kord Pariisis ... Meie ainus kord Pariisis ...

BOULGAKOFF: Mis siis?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Teeks midagi ...

BOULGAKOFF: Mida? Jooks, tantsiks, suudleks kastanite all?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks ka mitte.

BOULGAKOFF: Panen ette lahkuda tuvipuurist ja minna vabatahtlikult kasemattidesse.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas ongi nii?

BOULGAKOFF: Nii ongi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kui nii, siis nii. Aga arvesta, et ma hakkan pärast nutma. *(Ulatab käsivarre)*. Sinu truu vene naine.

BOULGAKOFF: Pooleldi juudi plika.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Naistel pole vahet, Mišei.

BOULGAKOFF: On küll vahe, aga mitte selle koha peal.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Pariislane.

Yvain ja Nicolas tukuvad istudes teineteise najal. Boulgakoff ja Sidonija Sergejevna on teineteise käevangus, hakkavad lahkuma. Kuuldub laulu "Avignoni lapsed".

BOULGAKOFF *(kuulatab)*: Miks siin lauldakse Avignonist? Me oleme ju Pariisis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jumal seda teab, kus me juba oleme. Tule, tule. Hobused ei oota.

BOULGAKOFF: Hobused?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Meie unenägude truud hobused.

BOULGAKOFF: Aga vennad?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vennad jäävad siia.

BOULGAKOFF: Igavesti?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Nüüd vist igavesti.

BOULGAKOFF: Siis olen ju hoopis mina see, kes hakkab nutma.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Tule, tule, vaba mees. Öö saab kohe otsa.

BOULGAKOFF: Oota, las ma laulan oma vendadele hüvasti. *(Laulab tasakesi tukkuvatele vendadele)*.

Laevaga lennata
kallima vennata
mina ei oska, ei saa ...
Kõrgele kandume,
unenäos randume
sinna, kus Kuu kohtab Maad ...

Magage magusasti, väikesed vennad. Saage suurteks meesteks.

Nicolas ja Yvain magavad. Boulgakoff ja Sidonija Sergejevna lahkuvad.

7. pilt

Boulgakoff on voodis, tübeteika peas ja hommikumantel ümber, näeb väga halb välja. Kirjutusraam ja käsikiri lebavad voodi ees põrandal. Sidonija Sergejevna katab niisama rikkalikku toidulauda, nagu 4. pildis.

SIDONIJA SERGEJEVNA (*läheb Boulgakoffi voodi juurde*): Mišei, oled sa üleval?

BOULGAKOFF *(liigutab end, vaevaliselt):* Üleval ei sobikski nagu öelda. Olin üleval seal, unenäos. Kõrgel. Nüüd olen jälle maoli maas.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma nägin su unenägu.

BOULGAKOFF *(muiates):* Noh, eks räägi siis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Pariis, meie kahekesi, sinu vennad, Saint-Michel, Saint-Germain, lõputu laulmine ja veinijoomine.

BOULGAKOFF *(ajab end vaevaliselt istukile):* Mis vein?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Valge bordoo.

BOULGAKOFF *(ei usu, tuletab meelde):* Kuule, Nicolas ajas oma bakteritest ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ja Yvain nimetas mind poolel-di juudi plikaks.

BOULGAKOFF *(ei usu):* Mis veel?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis veel? Tuhat pisiasja. Bastille'i vallutamine, sina tahtsid koju Moskvasse, ütlesid, et oma lõhna sisse ... Siis me laulsime, kuidas see käiski: Laevaga lennata kallima vennata mina ei oska, ei saa ... Ilus öö oli, Mišei.

BOULGAKOFF: Veel?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Oli veel üks teine laul. Ei anarhiste ... ei, ei, seda siin ei saa ... kontrabandiste, kontrabassiste, saksofoniste ei karda me ...

BOULGAKOFF: Kuidas see võimalik on? See oli minu uni.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sinu! *(Naerab)*. Kas sa oled nii kade, Mišei? Minu oma ikka kah. Ma lamasin su selja taga ja nägin kõike. Kui, näed, nii olla ja pead nii kokku panna, siis näebki.

BOULGAKOFF: Kuidas see on võimalik? *(Vajub tagasi patjadele)*. Järelikult ma jälle sonisin.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Natukene. Sa lihtsalt ikka veel ei usu, et ma olengi sinu naine.

Paus. Sidonija tõuseb ja seab lauda.

BOULGAKOFF: Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah.

BOULGAKOFF: Ma tahan mingit rõõmsamat lõppu. Ma ei taha, et see lõpeks nii armetult, nagu mu oma spektaaklites.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis asi?

BOULGAKOFF: Elu. Ma ei taha surra mingi oma näidendi näruse peategelasena. Need surevad kõik kuidagi armetult. *(Paus)*. Aga võib-olla et üks õige kirjutamine ei olegi muud kui oma isikliku suremisviisi otsing. Siis pole mul pääsu.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, miks sa nii räägid?

BOULGAKOFF: Hludov, Puškin, Molière ... Luuserid ja enesetapjad. Minu "Molière" võeti ju maha?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(tuleb ja kallistab meest)*: Kahjuks küll.

BOULGAKOFF: Oli oodata. Polegi vaja sellist praaki. Olen liiga õelalt kirjutanud. Olen arvanud, et olen tugev, kõigest üle. Olen olnud liiga üleolev asjade suhtes, mida ma ei tunne ... Võib-olla on nõukogude võim hea asi, ah? Ma ei tunne ju teda, olen teda ainult tõrjunud. Pimesi ja instinktiivselt.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära räägi, jumala pärast.

BOULGAKOFF: Vasta.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei tea midagi nõukogude võimust. Ma tean ainult, et nad on sinu vastu ülekohtused.

BOULGAKOFF: Sina kah ei tea. Kes nemad? Kes ütleb – oota? Kõik ei saa ju olla ühe vastu ülekohtused. Siis on see üks lihtsalt vale.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Nii nad ütlevad. Aga sina aja vastu. Sa kosud, Mišei.

BOULGAKOFF: Ma tahaksin kirjutada mingi lõbusama lõpu. Hea stsenaariumi oma isiklikuks lõpetuseks.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ära mõtle kogu aeg sellele.

BOULGAKOFF: Ma ei mõtlegi sellele. Ma mõtlen hoopis tollele. Ma räägin ju sulle käsikirjast, töötegemisest, mitte surmast. *(Paus)*. Lihtsalt oma kääbas ongi see kõrgeim loominguline ülesanne, millest vestab Stanislavski. Kogu tarkus. Kui see on silme ees, siis hakkab töö laabuma. Sellest tuletad teksti. Omaenese tulevasest hauakünkast. See on õige kirjutamise mõõdupuu. *(Paus)*. Mind huvitab,

kas mul õnnestub seda kuidagi teistmoodi teha, kui ma siiani olen teinud. *(Paus)*. Mitte surm ei tee muret, vaid jõukaotus. Sa pead mind jalutama viima. Ma tahaksin surra nagu teatrilaval, öelda midagi sellist, mida rollis pole ette nähtud. See on iga näitleja suur võimalus. Aga isegi Molière'il see ei õnnestunud. Ikka viiakse sind enne lõppu koju haisvasse voodinurka.

SIDONIJA SERGEJEVNA: See ei ole ju haisev. Sa ei saa mulle öelda, et see on haisev. Kõik on ju puhas.

BOULGAKOFF: Ma ei mõelnudki seda.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ka mina tahan, et sinu ümber oleks pidupäev. Vaata lauda. Kõik paremad palad, mis ma poest sain. Ainult must kaaviar veel puudub.

BOULGAKOFF: Selle toob Faddejev taskus kaasa. Varastab Vorošilovi laualt.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, jäta.

Boulgakoff tõuseb voodist ja istub laua taha. Sidonija Sergejevna seab tema mütsi ja kohendab hommikumantli hõlmu.

BOULGAKOFF: Kas arst mulle veini lubab?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mitte eriti.

BOULGAKOFF: Aga see mõjub mulle hästi. See on rohkem psühholoogia, kui füsioloogia. Valgekaartlase psühholoogia.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina olen selle poolt, et meie laual oleks alati valge vein, Mišei. Iga päev.

BOULGAKOFF: Sa oled kuradima hea naine, Sidonija. Kui seda veel karahviniga saaks. *(Proovib naerda)*. Mis me arstile ütleme. Ta saab ju aru.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ta ei tee välja.

BOULGAKOFF: Kuradima hea arst mul, Sidonija.

Löövad klaase kokku, suudlevad ja hakkavad sööma.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Meie tutvus võlgneb midagi valgele veinile.

BOULGAKOFF: Kus see oligi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Valge bordoo jõekaldal.

BOULGAKOFF: Pagana pihta, tõesti valge bordoo. Kust me ta küll välja koukisime.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kirjanike maja puhvetist.

BOULGAKOFF: Õige, õige, too legendaarne puhvet. "Konstantin Levin". Küll leidis juut nime puhvetile. Aga lasti esialgu olla.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Tolstoi järgi. Positiivne maamees.

BOULGAKOFF: Tolstoi oli kah õel. Panna üks Levin heina niitma. Kuni keegi rahandusministeeriumi ametnik hääldas nime valesti – Konstantin Lenin. *(Proovib naerda)*. Luges kuskil aruannet ette: "Eesrindlik puhvet "Lenin" Venemaa punaste kirjanike majas". Konstantin ei julgenud öelda, aga Vladimir Iljitši jättis kah igaks juhuks ära, niipalju tal oidu oli. Siis võeti nimi maha. Juhataja oli juut.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Hea varustaja.

BOULGAKOFF: Geniaalne varustaja. Teravmeelne, peaaegu julge. Tõeline nepman. Nepiajastul oli Venemaa suur disniländ. Boulgakoff mängis "Zojat" ja "Purpursaart" ja kirjanike maja puhvetis pakuti valget bordood.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Parimaile kirjanikele.

BOULGAKOFF: Just-just, nii ta ütles – ainult parimaile. Averbahh ja Fock ei saanud. Aga ega nad vist tahtnudki.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei saa aru, mis tol ajal valesti oli.

BOULGAKOFF: Miks pidi üldse valesti olema?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks see ei võinud kesta?

BOULGAKOFF: Sellel ei ole ju mingit pistmist valega.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks siis?

BOULGAKOFF: Mis sa minult küsid? *(Paus)*. Ju siis oli Venemaa liiga suur üheks disniländiks.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ja mis see siis praegu on?

BOULGAKOFF: Praegu? Me ju rääkisime sellest. Praegu on ilmselt nõukogude võim. Mingi positsioonimäng lõpmatusega. Ma ei tea, mida nad hauvad. Või keda nad plaanivad lõpuks lauale jätta. Mina, kallike, ei tea, kes ütleb – oota. Majakovski kah ei teadnud. Sinu terviseks. *(Tõstab klaasi)*.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sinu terviseks. *(Löövad klaase kokku ja joovad)*. Suudleme. *(Suudlevad)*. Kui hea on juua sinu huultelt veini.

BOULGAKOFF: Alles sinuga sain ma aru, et suudlemine on truuduse kontroll, Sidonija.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga su eelmine? See palju seksikam kui mina.

BOULGAKOFF: Ljusja? Tema oligi ainult seksikas. Temaga me mängisime ühte mängu, mille nimi oli žopotška. Aelesime päevad otsa paljalt voodis ja laksasime

teineteisele käega vastu tagumist poolt: "Kelle persekene see on, kelle persekene see on?" Kuni ta läks kuumaks ja voolavaks nagu laava ja uputas mu mitu korda päevas iseenesesse.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Unelmate naine.

BOULGAKOFF: Võib-olla mõnele kaevurile. Kirjutada selle kõrvalt suurt ei jõudnud.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(naerab)*: Sul on ju parem, Mišei?

Heliseb telefon, üks kord, kaks korda. Vaatavad teineteisele tükk aega otsa.

BOULGAKOFF: Mina või sina?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mina.

BOULGAKOFF: Ma olen ainult kõige tähtsamate jaoks.

Sidonija Sergejevna lahkub lauast ja võtab telefonitoru.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Halloo, ma kuulen.

HÄÄL TELEFONITORUST *(kõigile kuuldavalt)*: Tere õhtust, Sidonija Sergejevna. Teiega kõneleb Stalin.

Boulgakoff tõuseb järsult lauast ja haarab ühe käega peast. Võtab aeglaselt tübeteika ja surub rinnale. Sidonija Sergejevna raputab tema poole energiliselt pead ja vehib käega.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(torusse)*: Tundsin juba ära. Ikka needsamad naljad, seltsimees Faddejev. Need võivad mõnikord halvasti mõjuda. Jah, ta on siin. Ta tervitab teid. *(Lehvitab rahustavalt Boulgakoffile)*.

BOULGAKOFF: Kes see on?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(torusse):* Ma ei kuulnud ...

BOULGAKOFF *(karjub):* Kes see on?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(varjab käega toru):* Faddejev. Faddejev tegi nalja.

BOULGAKOFF *(valjusti):* Kuidas sellest Faddejevist äkki nii suur naljamees on saanud?

SIDONIJA SERGEJEVNA *(torusse, katab teise käega kõrva):* Mišeil on märksa parem ...

Boulgakoff läheb kiiresti telefoni juurde ja kisub Sidonija Sergejevna käest toru.

BOULGAKOFF *(valjult torusse):* Kuidas teist äkki nii suur naljamees on saanud, seltsimees Faddejev? Kas te ei tea, et meie riigis on nimesid, mida niisama ei tasu suhu võtta? Maksab kätte, seltsimees Faddejev. *(Viskab toru vihaselt tagasi Sidonija Sergejevnale ja läheb eemale).*

SIDONIJA SERGEJEVNA *(segipaisatult):* Ja-jah, ah soo ... Pole viga. Siis järgmine kord. Nägemiseni. *(Paneb toru ära).* Faddejev ütles, et ta täna ei tule.

BOULGAKOFF: Minu meelest ütles ta midagi muud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Jah, kummalised naljad tal viimasel ajal. Paistab, et liimist lahti. Igatahes ei tule ta täna õhtusöögile.

BOULGAKOFF: Mis naljad? On ta neid varem kah teinud?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Üks kord tegi.

BOULGAKOFF: Sa pole mulle midagi öelnud?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Milleks? *(Paus).* Istume lauda, Mišei.

BOULGAKOFF: Miks ta ei tule?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Äkilised asjad, ta ei täpsustanud. Tule. Joome. Suudleme.

BOULGAKOFF *(pöördub ja tuleb laua juurde):* Nagu Kuu tiirlen ma sinu ümber, Maa.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ettearvamatu trajektooriga.

Suudlevad ja vaatavad silma.

BOULGAKOFF: Suudlemine on vist vaimne tegevus. Alles sinuga, Sidonija, sain ma sellest aru.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(tasa, paneb käed tübeteikale):* Küll see on hea.

Söövad ja joovad.

BOULGAKOFF: Faddejev siis ei tule? Aga milleks ta pidi üldse tulema?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ei tea. Ma arvasin, et sina tead.

BOULGAKOFF: Mina küll ei tea. *(Paus).* Miks ta tulema pidi. Ja miks ta tulemata jäi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa oled hakanud talle meeldima.

BOULGAKOFF: See pole vist tõenäoline. Tiirleb viimasel ajal liiga sageli minu ümber. Oleks sest midagi tolkugi. *(Paus).* Või tiirleb hoopis sinu ümber?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Nagu Kuu ümber Maa?

BOULGAKOFF *(jääb vaatama):* Pole naljakas. Täitsa mööda panid, Sidonija. See on minu reetmine.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ehmunult):* Mišei! See oli ju nali.

BOULGAKOFF: Faddejevi naljad. Sama mall. Oled talt üle võtnud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuidas sa võid?!

Vaikivad ja ei söö.

BOULGAKOFF: On fraase, mis ei ole ühelt isikult teisele üle kantavad. Nõukogude Liidus ei saa keegi tolvan sulle lihtsalt helistada ja öelda ... öelda seda, mida ütles äsja Faddejev. Või kui, siis on see kindel märk sigatsemisest. Mitte mingeid muid tähendusi sel olla ei saa. See ei ole iial naljakas. Sama on selle teisega. Ma arvasin, et seda ütleme ainult meie omavahel.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma ütlesingi omavahel ...

BOULGAKOFF: Üksteise kohta.

Söövad vaikides.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ebalevalt):* Ma ei oska alati ... Viimasel ajal on sul rohkem nõudeid ... *(Paus).* Faddejev suhtleb sinuga kui kirjanduslik funktsionäär.

BOULGAKOFF: Kui võimulähedane kirjanik. See'p see on. Haistab surma lõhna ja täidab ülemuse kohust oma alama ees.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei saa nii ühemõtteliselt ...

BOULGAKOFF: Faddejev on kohusetundlik. *(Paus).* Aga olgu. Ka kohusetundest tulenev tähelepanelikkus on tähelepanelikkus.

Heliseb uksekell.

BOULGAKOFF: No nii, järjekordne üllatus. Ta tuleb ikkagi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei, see pole kindlasti Faddejev.

BOULGAKOFF *(muutub äkki väga rahutuks):* Kes see on?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mõni sõber ... *(Suundub esikusse).*

BOULGAKOFF *(tõuseb väga järsult, nii et nõud kolisevad):* Oota ... Äkki Stalin?

SIDONIJA SERGEJEVNA (*ehmunult*): Mišei, hull oled!

BOULGAKOFF: Aga kust sina tead?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei, ei, mis sa nüüd ...

BOULGAKOFF: Kust sina tead! Meie suhted on ju sellised, et ... Ta teab, kuidas minuga on ja ...

Sidonija vaatab arusaamatuses Boulgakoffi. Uksekell heliseb taas.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ettevaatlikult):* Ma nüüd lähen ...

BOULGAKOFF: Oota. Kui on keegi sealt, siis ma pean end natuke korrastama. Palu pisut oodata ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Hea küll. *(Läheb).*

Boulgakoff heidab ümbert hommikumantli ja pidžaamapluusi, aga unustab tübeteika pähe; hakkab kapist kiiruga triiksärki otsima. Tulevad Sidonija Sergejevna ja Popov.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, Paša tuli. *(Boulgakoff pöördub).* Miks sa end lahti võtsid?

BOULGAKOFF *(tuntava pettumusega):* Mis ma neis vanades nartsudes külalisi vastu võtan.

POPOV: Kuidas on, Mišei?

BOULGAKOFF: Tere, Popov. *(Ei viitsi enam särkidega jännata, jääbki palja ülakehaga).*

SIDONIJA SERGEJEVNA: Võta istet, Paša.

Popov jääb seisma ja kõhkleb.

POPOV: Kas te teate, et Fock tapeti ära?

BOULGAKOFF: Kes tappis?

POPOV: Riigi poolt tapeti.

BOULGAKOFF: Riigi poolt?

POPOV: Jah, ametlik hukkamine. Lubjanka keldris. Faddejev kutsuti tunnistajaks.

BOULGAKOFF: Millal?

POPOV: Täna.

BOULGAKOFF: Fock helistas üleeile. Ajas pisut provokatiivset juttu. Küsis, et kas ta on tõesti halb kirjanik. Minult, kujutage ette! Minult.

POPOV: Ilmselt ei olnud see provokatsioon. Ta võeti eile kinni. Täna poodi üles.

BOULGAKOFF: Poodi? Miks poodi?

POPOV: Olevat öeldud, et sellise juudi sea peale kuuli ei raisata.

Vaatavad kõik tõtt.

BOULGAKOFF: Siis oleks ju võinud lihtsalt trammiga üle sõita. Kuidas see on võimalik?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Uskumatu!

POPOV: See on vist juba tükk aega võimalik.

BOULGAKOFF: Majakovski lasi end maha. Beloveiko uppus ära. Selles oli veel siiski mingit inimlikku sarmi. Aga Fock poodi ametlikult üles?

POPOV: Jah.

BOULGAKOFF: Kui kirjanik?

POPOV: Kui halb kirjanik. Moonutas nõukogude tegelikkust.

BOULGAKOFF *(pärast pausi):* Seda ta ju tegi. Aga õiges suunas. Vastavalt partei suunistele. Viljeles proletaarlikku revolutsionismi.

POPOV *(aeglaselt):* Ma olen aru saanud, et õiges suunas ongi kõige ohtlikum nõukogude kirjanik olla. See on nagu tippsport. Paar tuhandikku viltu võib väga valusalt kätte maksta.

BOULGAKOFF: Kes see ütles, et Stalin kambamehi ei salli? Tolstoi? Ei, vennad, mul ei ole lootustki kirjanikuna üles poodud saada. Mina palun ja palun, aga mind ta kampa ei võta. Säästab. *(Osutab lauale).* Need on siis kolleeg Focki peied. Ega tal neid mujal peeta. Kardavad. Võta istet, Popov.

Istuvad lauda. Sidonija Sergejevna asetab Boulgakoffi õlgadele hommikumantli.

BOULGAKOFF *(valab veini ja tõstab klaasi):* Suurem asi kirjanik ta ju ei olnud, aga ikkagi üks neid, kes on juba oma ameti tõttu süüdi, õõnestajad a priori. Olgu siis muld sulle kerge, Fock, a posteriori. Leinahetkedeks unustan su kunagise sõimu, ausõna.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Faddejev ...

BOULGAKOFF: Ja-jaa, Faddejev.

POPOV: Faddejevil pole kah just lihtne amet.

BOULGAKOFF: Jah, nagu tapamaja kõrvakärnastajal.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, palun sind.

BOULGAKOFF *(meenutab):* Kas oli see Fock, kes kasutas kord tänaval sõna "stalinist"? Ja siis oli ise hirmsas paanikas.

POPOV: Ju see siis see paar tuhandikku oligi, mis talle saatuslikuks sai.

BOULGAKOFF: Seda kuulsin ainult mina.

POPOV *(irooniliselt):* Usu seda.

BOULGAKOFF: Noh, kui juba nii karta, siis ei aita Mehhiko kah. *(Hüüab)*. Faddejev, kas sa kuulad pealt? Ei vasta. Järelikult ei kuula. Mulle ta vastamata ei jätaks. *(Paus)*. Rahu nende põrmule. Rahu kõigi ausate nõukogude kirjanike põrmule.

8. pilt

Suvise Moskva palavad päevad. Boulgakoff ja Sidonija Sergejevna on üürinud lahtise auto ja sõidavad mööda Moskvat ringi. Mõlemad on väga esinduslikult riides, Boulgakoff mustas vestiga ülikonnas, lumivalge tärgeldatud särgi, rinnaräti ja lipsuga. Tema üks käsi naaldub seljatoele, teises käes on sillerdav šampuseklaas. Ta on pealtnäha rõõsa ja terve olemisega, nagu ka Sidonija Sergejevna, kes juhib autot. Auto keerutab rõõmsalt siia- ja sinnapoole, kord üles, kord alla, aeg-ajalt tuututab ja pidurdab. Siis tundub lausa, et tõuseb õhku.
Raadioantenni küljes lehvib valge lint, nagu oleks tegu pulmalistega. Aeg-ajalt kuuldub kusagilt ajakohatut muusikat, näiteks instrumentaalseid osasid Radiohead'i "Airbag'ist".

Boulgakoff – Hendrik Toompere, Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste

BOULGAKOFF: See oli mul hea mõte, teha üks ring mööda Moskvat. Vaatan oma valdused üle. Niipalju tuttavaid kohti. Näe, Kreml. Näe, universitet moskovski. Näe, tuttav hullumaja.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Niipalju tuttavaid inimesi. Näe, Rõžik ja Šimpans lähevad üle tee.

BOULGAKOFF: Tuttavad koerad.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Täitsa tuttavad koerad.

BOULGAKOFF: Isegi koerad on tuttavad. Kõik on läbi kirjutatud. Kõik on nii, nagu ma kirja panin.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Suur töö on tehtud.

BOULGAKOFF: Töö on tehtud. "Must maag" on valmis ja maa sisse maetud, kolme rauast toru sees kolmes eri kohas Moskvas ja selle ümbruses, oodates paremaid aegu.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ajad on vist alati natuke head. Isegi praegu on hea.

BOULGAKOFF: Ajad on alati head, kui tint paberil jookseb. Tint jookseb kui kurat mööda paberit. Mitte keegi ei saa takistada seda väikest asja. Ahoi, Fainsilberg! Klõmdi, klaasid kokku!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Fainsilberg on ju surnud.

BOULGAKOFF: Millal ta suri? Ahjaa. Lasti maha või poodi?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei-ei ...

BOULGAKOFF: Uppus Okaasse ja Kaamasse, jäi komandeeringus kadunuks?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ei-ei, lihtsalt suri, kolmekümne seitsmendal ...

BOULGAKOFF: Lihtsalt suri kolmekümne seitsmendal? Ei ole võimalik. Kolmekümne seitsmendal ei surdud niisama lihtsalt. *(Naerab).*

SIDONIJA SERGEJEVNA *(naerab kaasa):* Isegi siis mõnikord lihtsalt surdi, Mišei.

BOULGAKOFF: Ei usu, pole võimalik. Fainsilberg. Noh, olgu peale, aga kes too siis oli, nii tuttav nägu? Babel? Babel lasti ju maha? Või poodi? Vean kihla, et Babel lasti maha.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Seda vist küll.

BOULGAKOFF: Fainsilberg, Babel ... Ukrainas sündinud, Moskvas surnud, nagu minagi ... Ju see siis oli Babel, ah ei ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Babel on ju surnud.

BOULGAKOFF: Babel on poodud ja maha lastud. Babeliga on asjad selged. Pole enam ambivalentse. Oli hea kirjanik Odessast, aga kehv šovinist. Naeris venelaste üle.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vaata, Mišei, Puškin!

BOULGAKOFF: Tere, Puškin-Kivikuningas! Klaasid kokku, klõmdi! Kah surnud. Maha lastud. Sinust jäi palju lapsi maha, Saša. Kui kõik anekdoodid kokku võtta, siis mitu tuhat. Sa olid väle nagu koer.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas Puškin oli tõsine inimene?

BOULGAKOFF: Sama tõsine kui Boulgakoff. *(Paus).* Puškin oli ülepea üks arusaamatu anne. Keegi ei suuda midagi mõistlikku öelda Puškini kui inimese kohta. Inimest vist polnudki. Seepärast ma kirjutasingi temast näidendi, kus teda ennast pole. Magab kõrvaltoas. Või on pärast laip sealsamas.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Seda ei peetud vene klassikule sobivaks.

BOULGAKOFF: Puškin on täielik mõistatus. Oli ainult inimesi, kes tema ümber sebisid. Seda ma tahtsingi öelda. Ja kuskilt ilmusid luuletused.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Milline palavus, Mišei! *(Boulgakoff tilgutab talle šampust kaelale ja surub suu vastu kaela).* Ai! Ma keeran kraavi.

BOULGAKOFF: Moskvas tuleb öelda: ilus ilm! Horošaja pogoda. Kas või kõrbed koos naha ja karvadega, aga kui päike paistab ja taevas pole pilvi, siis on igal juhul ilus ilm. Horošaja pogoda! Annaks jumal meile rohkem ilusat ilma. Oh, ongi Punane väljak, ma pole siin kümme aastat käinud. *(Hõikab).* Sohver, pane õkva üle platsi!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vaata, Tolstoi!

BOULGAKOFF: Kumb?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aleksei Nikolajevitš.

BOULGAKOFF: Vaata paksu! Kah tulnud tänavale sulama. Klaasid kokku, seltsimees krahv!

TOLSTOI *(ilmub nähtavale, särgiväel, leemendab):* Ah soo, Pulja Boulgakoff.

BOULGAKOFF: Sõida ümber krahvi, sohver! Nii-nii.

Sõidavad naerdes autoga ringiratast ümber Tolstoi, kes seisab keset väljakut ja on segaduses.

TOLSTOI: Mis mäng see on, Boulgakoff? Kas saite parima lavastamata näidendi auhinna?

BOULGAKOFF: Ei, hoopis parima avaldamata romaani auhinna. Kas tahate peale tulla, krahv? Paneme joonelt läbi Moskva Pariisi.

TOLSTOI: Ei, mina jään siia koos teatavate kontsessioonidega. Aga teie minge jah joonelt ja ärge küsige mingit luba. Kes luba küsib, see saab Venemaal mööda pead.

BOULGAKOFF: Kas te olete elus, krahv? Mul läheb kõik segamini. Fock poodi üles, Babel lasti maha, Puškin ja Lermontov lasti nagunii maha, Majakovski lasi end ise maha, Jessenin poos end ise üles, Fainsilberg suri ebaloomulikku surma ilma kuuli ja köieta ... Fui, nii läheb ju liha pahaks!

TOLSTOI: Rõõm teid näha löögijõus, Pulja Boulgakoff. Võtsin teid kuulda ja kirjutan romaani heast tsaarist ja halbadest ametnikest.

BOULGAKOFF: Mida te siin Punasel väljakul teete? Kas otsite kambameest? Teda ennast? Ärge ainult kampa minge. Kui kampa lähete, siis notitakse varsti maha.

TOLSTOI: Mind ei võtagi keegi kampa. Mul on krahvipaberid.

BOULGAKOFF: Mul on kah hullupaberid!

SIDONIJA SERGEJEVNA ja BOULGAKOFF *(lehvitavad):* Head aega, head aega!

Auto kihutab üle Punase väljaku, päike kütab, kuskilt kuuldub kõuekõminat.

BOULGAKOFF: Aastaid ei ole ma enam luusinud Moskva tänavail. Ei julge, ei taha, ei saa! Aga nüüd autoga, uhke Opeliga sõidan ma otse üle Punase väljaku! Ei mingit hirmu! Ei väljakuhirmu! Ei tänavahirmu! Ei hirmu masside ees! Kui inimesel on töö valmis, siis kaob ka hirm. Moskva on tuttav, nii pagana tuttav! Minu valdused! Minu kuratlikud valdused! Minu Jeruusalemm! Minu Baabülon! Moskva sovetskaja, žizn ta že russkaja, pesn solo-vji-na-ja moja ... Jabur, aga miski, millest ma ei loobu ... Ehkki Pariisis saab kõike kohe öelda. Hei, sohver, kihuta, jukerda, tee vigurit!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Vaata, Mišei, keegi on Kremli müüril!

BOULGAKOFF: Stalin!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks Stalin?

BOULGAKOFF: Ma ei tea ... Unustas midagi maha, tuli otsima ... Kohe tuleb äike peale ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ilmub ja kaob, üles-alla ...

BOULGAKOFF: Teeb kükke.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Teeb kükke! Ilmselt tõesti otsib midagi.

BOULGAKOFF: Sidonija! Täitsa kandilise peaga. Ainult Stalinil on nii kandiline. Kõik teised on ümaramad.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mikojan ...

BOULGAKOFF: Ah, mis Mikojan! Kuule, ma hüüan, mul on selline tuju.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Keset Punast väljakut! Miilits võtab su kinni ja teeb trahvi.

BOULGAKOFF: Tahaks näha, kuidas miilits trahvi teeb, kui Boulgakoff Stalinit hüüab! *(Vaatab)*. Vuntsid ja kandiline pea. Ei mingit Mikojani, äärmisel juhul Ordžonikidze ...

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ordžonikidze lasi enda maha.

BOULGAKOFF: Õige, Ordžonikidze lasi maha. Ei mingeid ambivalentse. Oli liiga sarnane. See peab olema Stalin! *(Tõuseb autos püsti ja hüüab)*. Stalin! Jossif Vissarionovitš! Ei kuule, on ilmselt ähmis. *(Karjub nii, et kogu saal kajab)*. Stalin!!! *(Paus)*. Vist kuulis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kuulis.

BOULGAKOFF: Vaatab siiapoole. Ma ütlesin ju, et Stalin! *(Tõstab šampuseklaasi)*. Terviseks, seltsimees Stalin! *(Joob, karjub)*. Teie terviseks, Stalin! *(Kummardub, suudleb Sidonija Sergejevnat)*.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ongi vist Stalin.

BOULGAKOFF: Muidugi Stalin! Silmside. Sohver, müts maha ja anna gaasi! Las ta näeb.

Boulgakoff seisab autos nagu vägede ülemjuhataja, hoides kinni esiklaasist. Tervitab Stalinit šampusepokaaliga.

STALIN *(räägib midagi rahulikult ja veenvalt, nii et kõik saalis kuulevad häält. Kõnemeloodia on hästi äratuntav, selge, ehkki sõnadest pole aru saada. Jääb taustale rääkima kogu Sidonija Sergejevna ja Boulgakoffi järgneva kahekõne ajaks Punasel väljakul)*.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis ta räägib? Ma ei saa aru. See kaukaasia aktsent on täna täiesti võimatu.

BOULGAKOFF: Ilmselt ehmatasime ta ära. Või rääkis enne seda mõne kaukaaslasega. *(Paus)*. Räägib midagi sotsialistlikust realismist.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ikka seesama. Ütleks midagi muud.

BOULGAKOFF: Mis sa siis tahaksid, armastusest ja žopotškast?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Miks ka mitte.

BOULGAKOFF: Tal pole ju naist. Maha lastud. *(Paus)*. Haa!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis on?

BOULGAKOFF: Oota, tasa! *(Paus)*. Hm, kummaline.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis on, Mišei?

BOULGAKOFF: Ütles, et ta laseks mu heameelega maha, aga siis ei saaks ta enam teatris "Turbinide päevi" vaadata. Tapetud kirjaniku teos tuleks ära keelata.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Siis talle ikka väga meeldib su näidend.

BOULGAKOFF *(mõtlikult)*: Siis meeldib ikka väga-väga. Sa leiad alati positiivse aspekti, Sidonija. *(Paus)*. Järelikult mind ei võetagi kampa ja ma ei sure ei kuuli ega köie läbi. Aga haisvas voodinurgas kah mitte!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Boulgakoff, mis sa nüüd jälle sellest!

BOULGAKOFF: Sidonija!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis on?

BOULGAKOFF: Lõppkokkuvõttes ma vist ikkagi pettusin temas.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kelles?

BOULGAKOFF: Stalinis.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis seal imestada! Sa püüdsid temast midagi vägisi välja pigistada. Midagi, mida temas ei ole.

BOULGAKOFF: Ta lubas mind endale külla kutsuda. Et rääkida asjast tõsiselt.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Huvitav, mis asjast?

BOULGAKOFF: Küllap tal siis oli mingeid mõtted.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis asjast oleks sul küll olnud temaga rääkida, Mišei? Mina seda küll ei taipa.

BOULGAKOFF: See lubadus hoidis mind aastaid vormis. Kirjutasin kümme aastat päevast päeva, ilma et ridagi oleks avaldatud. Otsi teist sellist kirjanikku Venemaal.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa oled raudse tahtega ja väga põhimõttekindel inimene, Mišei.

BOULGAKOFF: Ma ei ole seda. Ma olen nõrk ja psühhopaatiline. Aga aastal tuhat üheksasada kolmkümmend, aprillikuus, ütles mulle Stalin läbi telefonitoru, et ta tahaks minuga kohtuda ja tõsiselt rääkida, ja selle lubaduse ajel kirjutasin ma kuni märtsini aastal tuhat üheksasada nelikümmend, täpselt kümme aastat, vägevat kirjanduslikku teksti, ilma et ma oleksin ridagi saanud avaldada. "Must maag", minu peateos, on valmis ja maasse kaevatud, näidendid seisavad, üks kenam kui teine, širges reas ja ootavad oma aega. Ja seda kõike tänu Stalini üheleainsale lausele!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mišei, kallis, sa pöörad kõik peapeale!

BOULGAKOFF *(peab kõnet autos püsti seistes, klaas käes, Stalini kõnemeloodia ikka tagaplaanil)*: Elu on kummaline! Oleks ta mind avaldada lasknud, oleksin ma ju pidanud avaldama pahna. Mõne Averbahhi või Beloveiko töötlusi omaenese teostest. Aga ta ei lasknud mind avaldada ja mingil hetkel ma mõistsin, et ma ei saagi kunagi avaldada ja sisetsensor minus suri välja ja ma kirjutasin absoluutselt vaba ja loomingulist, lustakat ja sügavat, terast ja tugevat teksti, täpselt nõnda, nagu ma oleksin olnud Pariisis, kus kõike saab kohe öelda. Sellepärast ma ei pidanudki Pariisi minema. Tema laskis mulle head palka maksta, käskis mu teatrisse tööle võtta, aga ühtki minu tööd lavale ei lastud, sest ma kirjutasin nii, nagu ma tahtsin, ja mitte nii, nagu pidi, ja kui mu näidendid lavale

oleksid lastud, siis oleks pidanud nad enne köndistama, aga seda tema ei tahtnud. Ja ma sain veel ka head honorari, sest üks minu näidend, "Turbinide päevad", oli vanast ajast lavale jäänud ja maha seda ei võetud ja see läks tuhat korda täissaalile ja Tema ise käis seda järjekindlalt iga poole aasta tagant vaatamas ja kordas, et see on tema lemmiknäidend, kõik need kümme aastat, ja see oli näidendile parim reklaam ja see tagas selle, et see näidend jäigi lavale pidama ja on seal ikka veel, sest nii minul kui ka Stalinil on veel hing sees. Sest kui ka "Turbinid" oleks maha võetud, siis oleks kirjanik Boulgakoffi nimi rahva keelest ja meelest kadunud, aga seda Tema ei tahtnud. Üks märk pidi jääma sellest, mis hämaras sünnib. Ta tahtis, et Venemaal elaks ka tema valitsemise ajal vähemalt üks hea kirjanik, kes kirjutaks suure vene kirjanduse väärilisi teoseid, aga selle jaoks pidi sellele kirjanikule head palka makstama ja tema avaldamine ära keelatama!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga sa ju sõdisid oma õiguste eest, Mišei! Aastaid taotlesid sa, et midagi trükis ilmuks või lavale lastaks!

BOULGAKOFF: See oli mu kirjanikukohus, Sidonija. See oli mu kodanikukohus iseenese ja teiste vene kirjanike ees. Ka kõigi nende proletaarsete nõukogude kirjanike ees, keda ma ei salli. Aga ma ei uskunud juba ammu, et mu nõudmised vilja kannavad, sest ma olin avastanud selle teist tüüpi, varjatud loogika. Ja ma olin ka loogika kohuslane! Ma lausa pidin kirjutama nõnda, et minult midagi avaldada ei saaks, sest muidu oleks kõik olnud mokas. Muidu oleks tekkinud kahtlus, et minu sisetsensor on ärganud! Sest üks oli selge: Nõukogude Liidus ei saanud neil aastatel avaldada ühtegi head moodsa vene kirjaniku teost. Sa ju ise ükskord ütlesid, et ma kirjutavat nagu nimme nõnda, et mind ei saaks Nõukogude Liidus avaldada.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ütlesin küll.

BOULGAKOFF: Näed sa siis. See oli minu aususe mõõdupuu.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Aga Mišei, ma pean kõige selle juurde tegema ühe väikese märkuse. Vabanda, ma olen roolis ja ei saa rahulikult mõelda, aga ... Sa arutled nagu suur dialektik Hegel. Stalin arutleb kah nõnda ja tema järel on tühi maa. Kõik, mida tahaks vastu väita, on juba enne ümber lükatud, kui üldse mõeldagi jõuab. Ta ütleb, et dialektika on roostevaba mõõk, mis hävitab iga viimsegi kodanliku küünemusta. Tal on igati õigus. Aga tal on õigus seetõttu, et see nõndanimetatud dialektika lihtsalt hävitabki kõik. Kui sõrmed maha lüüa, siis pole küünemustaga enam tegu. Ah, kurat!

Auto teeb järsu nõksaku ja Boulgakoff kukub peaaegu autost välja.

BOULGAKOFF: Mis sa teed, Sidonija!?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Palun istu maha, Mišei! Need raisad kassid jooksevad sul ka viimasel hetkel üle tee!

BOULGAKOFF: Ma ei taha istuda, ma tahan seista.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma tahtsin sulle lihtsalt öelda, et see nõndanimetatud dialektika kõikvõimas riist, mida mina naisena küll enda sisse ei laseks – vabanda väga! –, et see nõndanimetatud dialektika kõikvõimas riist tapab viimsegi kodanliku küünemusta ainult seetõttu, et ta tapab lihtsalt kõik enda ümber! Sellega võib perse keerata iga asja. Mišei, iga asja, ja mitte ainult kodanliku küünemusta!

BOULGAKOFF: Sa oled liimist lahti, Sidonija, vähenda kiirust.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma tahtsin sulle lihtsalt öelda, et on veel võimalik üks väga lihtne ja otsekohene asi siin maailmas, nimelt et sina kirjutad teksti ja Stalin avaldab

... ptüi, kurat, mis see Stalin siia puutub ... et sina kirjutad teksti ja see lihtsalt avaldatakse ja inimesed lihtsalt loevad seda, meeldigu see neile või mitte, ja ütlevad siis, mis nad arvavad, ja sina nutad või naerad. Stalin zdes ne pritšom.

BOULGAKOFF: Ilus oleks elada sinuga paradiisis, Sidonija. Aga me sündisime Venemaal ja elame siin koos selle saja viiekümne miljoniga, või palju neid on.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Noh, hea küll, siis sina lihtsalt kirjutad ja Stalin lihtsalt avaldab.

BOULGAKOFF: Noh, aga milleks see Stalin siis üldse on, kui ta igat asja avaldab?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ega polegi vaja.

BOULGAKOFF: Et käigu lihtsalt kuradile?

SIDONIJA SERGEJEVNA: Käigu kuradile!

BOULGAKOFF: Sa oled täpselt nagu Tolstoi. Et sündis üks poisike Stalin, tahtis saada suureks diktaatoriks, saigi – sest tahtis, istub Kremlis ja teeb, mis tahab, ja kui tahab, siis võib ka kuradile käia, palun väga.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ongi nii!

BOULGAKOFF: Ei ole ju nii! Sa tead ju väga hästi, et ei ole nii. On veel need sada viiskümmend miljonit, või kurat teab, kui palju neid on.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Noh, ja mis siis?

BOULGAKOFF: Stalin võib olla nii suur ja tugev kui tahes, aga sa ei pane mind iial uskuma, et on olemas üksainus mees, kes võib saja viiekümne miljoni inimese seas kahekümnel miljonil ruutverstal teha ainult seda, mis ta ise tahab! Ei ole veel sellist inimest sündinud, Sidonija! Nad võiksid ta ju lihtsalt ja loogiliselt maha lasta seal Kremlis. Neil on ju kõigil püstolid vööl. Molotov tuleb

vastuvõtule, tõmbab püstoli – pauh! Ždanov kohtab koridoris, tõmbab püstoli – pauh! Oma naine oleks võinud teha – pauh! Tal oli kah ju püstol puusal. Aga tegi hoopis endale – pauh! Teevad kõik järjest endale – pauh! Selles on asi!

SIDONIJA SERGEJEVNA: Milles see asi siis on!?

BOULGAKOFF: Sellessamas kambas! Venemaal tahavad kõik kambas käia. Žizn – eto narodnoje guljanje. Sada viiskümmend miljonit! Kõik tahavad kõige kõvemas kambas käia. Pole otsa neil, kes tahavad Kremli kambaga teistele kampadele ära teha. Järjest lastakse vanu maha, aga uued tulevad mürinal peale. Stalinit hoitakse nagu munakest peo peal, sest jumal teab, kes oleks uue kamba pealik ja kas sinna veel pääseks.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ah, ma ei tea.

BOULGAKOFF: Mina kah ei tea. *(Virutab veiniklaasi vastu Punase väljaku kive ja istub. Stalini kõne taustas kakkab).* Mingi viga on igas dialektikas sees.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(lisab gaasi)*: Dialektikas ei ole iial vigu. Kust dialektika üle käib, seal on tühi maa.

BOULGAKOFF: Mingi viga on kuskil sees. Miks, kurat, ta ütles, et laseks mu maha ja pooks üles ja uputaks Okaasse ja Kaamasse?

Lööb välku ja müristab. Must pilv katab taeva. Langevad esimesed piisad. Kuuldub "Airbag'i".

SIDONIJA SERGEJEVNA: Paneme Moskvast välja. Otse läände.

BOULGAKOFF: Mingi põhjus peab ju sel olema, et ma kümne aasta jooksul nii palju head tööd sain teha. Paha oli, aga töö sai tehtud. "Must maag" on valmis ja maa sisse maetud.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Sa oled tugev inimene, Boulgakoff.

BOULGAKOFF: Ma olen nõrk ja psühhopaatiline. Ma olen viimane egoist. Aga nii nõrk ma kah ei ole, et arvata: kõik sõltub ainult minust. Või mingist generalissimusest.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Võib-olla siis minust?

BOULGAKOFF: Pigem juba sinust, Sidonija. Pigem sinust. *(Haarab naisel ümbert kinni).*

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma sõidan kraavi, Mišei.

BOULGAKOFF: Ei sõida sa ühti.

Sõidavad üles ja alla. Boulgakoff vajub Sidonija Sergejevna najal kössi.

SIDONIJA SERGEJEVNA: On sul halb, Mišei?

BOULGAKOFF: Jah. Nüüd on mul halb.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas väga halb?

BOULGAKOFF: Jah, mul on väga halb.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Ma pööran siis tagasi.

BOULGAKOFF: Mitte mingil juhul, pai Sidonija. Nüüd sõltub kõik sinust. Ära pööra tagasi. Ära lase mul surra haisvas voodinurgas.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Mis me siis teeme?

BOULGAKOFF: Pane gaasi, Sidonija. Ära mind nüüd alt vea. Valgekaartlik kirjanik sureb traavli seljas. Ainuke, kes kirjutas kirjutamisrõõmust.

Boulgakoff küünitab vaevaliselt pingi alla ja otsib välja tühjavõitu šampusepudeli. Tõstab selle võidukalt üles. Haardub ikka Sidonija Sergejevnasse.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(ärevalt)*: Ütle, kui sa enam ei taha.

BOULGAKOFF *(raputab kinnisilmi pead)*: Ei ütle. *(Paus).* Kihuta sellest pilvest ette, Sidonija. Kihuta ette. Selle taga on päikeseloojang. *(Paus).* Või tema tahtis mind Okaasse ja Kaamasse uputada? Aga mina kirjutan "Surm. Punkt. Boulgakoff". *(Laseb šampusepudelil kukkuda ja teeb käega õhus allkirja).* Ja ei tule enam ühtegi toimetajat.

Vihma hakkab kallama. Lööb välku ja müristab. "Airbag".

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas tahad veel?

BOULGAKOFF: Veel! Pilvest ette, Sidonija!

Kihutavad äikesepilvega võidu lava sisemusse. Tee tõuseb üha kõrgemale, varsti näib, et auto lendab tee kohal. Sidonija Sergejevna hüüab midagi, vehib käega ja lisab gaasi. Tugevneb loojuva päikese valgus.

SIDONIJA SERGEJEVNA: Kas veel?

BOULGAKOFF *(tõstab käe)*: Veel!

Jõuavad pilvest ette. Kaovad päikeseloojakusse.

SIDONIJA SERGEJEVNA *(kusagilt kaugelt)*: Kas veel?

BOULGAKOFF: Veel! Veel! Veel! Veel!

FINITA LA COMMEDIA

Sidonija Sergejevna – Merle Palmiste, Boulgakoff – Hendrik Toompere

Traducta

Traducta on Eesti Kultuurkapitali tõlkestipendium eesti kirjanduse tõlkijale. Stipendiumist kaetakse tõlkehonorar (täielikult või osaliselt), vajadusel tõlkija Eestisse sõidu ja Eestis viibimise kulud.

Stipendiumi taotlemiseks tuleb esitada Eesti Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitalile vormikohane taotlus, millele peavad olema lisatud:

- tõlkija leping välismaise kirjastusega raamatu väljaandmiseks;
- draamateose puhul leping juriidilise isikuga, kes draamateose lavastab;
- autori või tema esindaja kirjalik nõusolek teose tõlkimiseks;
- tõlkija elulookirjeldus ja ilmunud tõlgete nimekiri.

Stipendiumi eraldamise otsustab Eesti Kultuurkapitali nõukogu poolt määratud ekspertkomisjon.
Eesti Kultuurkapital sõlmib stipendiumi saajaga sihtstipendiumi lepingu.

Taotlused vaadatakse läbi neli korda aastas. Taotluste tähtajad on 20. veebruar, 20. mai, 20. august ja 20. november.

The Grant Program Traducta was established by the supervisory board of the Cultural Endowment of Estonia in the year 2000. Traducta is a translation grant issued to translators of Estonian literature. The following expenses are covered by the grant: the fee payable for translation (in full or in part), where necessary, transportation costs to and from Estonia and the costs of the stay of the translator in Estonia.

In order to apply for the grant, an applicant shall submit a standard format application to the Cultural Endowment of Estonia to which the following must be appended:

- a contract between the translator and a foreign publishing house for publication of the book;
- in case of a dramatic work, a contract entered into with a legal person who undertakes to produce the work;
- written consent of the translator or the represetative thereof to translate the work;
- a curriculum vitae of the translator together with a list of published work.

The issue of the grant is decided by an expert committee designated by the supervisory board of the Cultural Endowment of Estonia. The Cultural Endowment of Estonia and the person to receive the grant enter into a target grant contract.

Applications for receipt of the grant are reviewed four times a year. Applications must be submitted not later than by 20 February, 20 May, 20 August or 20 November.

Eesti Kultuurkapital; The Cultural Endowment of Estonia
Suur-Karja 23, 10148 Tallinn
Phone: (+372) 6999 150
Fax: (+372) 6999 166
E-mail: kulka@kulka.ee
http://www.kulka.ee

118

"Boulgakoff" by Jaan Undusk has been produced at Estonian Drama Theatre.

Director **Margus Kasterpalu**, designer **Pille Jänes**, musical designer **Toomas Lunge**, lighting designer **Marek Ellermaa**, stage manager **Karin Undrits.**

The rehearsed reading of "Boulgakoff" took place at Estonian Drama Theatre on April 21, 2006.
It was performed for the first time on January 13, 2008 on the small stage of Estonian Drama Theatre with the following cast:

Boulgakoff, writer **Hendrik Toompere jr**; Sidonija Sergejevna, his third wife **Merle Palmiste**; Pasha Popov, philosopher, Boulgakoff's friend **Jan Uuspõld**; Faddejev, writer close to authorities **Mait Malmsten**; Tolstoi, writer **Guido Kangur**; Fock, writer **Raimo Pass**; Blondie **Külli Reinumägi** (guest actress)

Boulgakoff is a fantasy based on certain facts from the life of the writer Mikhail Bulgakov. The action takes place in Moscow in the 1930s, during some hot summer days. The story features the writer and his creative drive, the dream of a free world, the Soviet reality, the whims and telephone calls of the omnipresent ruler Stalin, publication bans, "purges" of the inner circle or people disappearing overnight, a night-time boat ride on the Moscow River, white wine and caviar... In addition to the writer Boulgakoff the play features his wife Sidonija Sergejevna, the sullen party writer Faddejev, and the merry philosopher Pasha Popov, the writer Tolstoi, the writer Fock, and an unknown Blondie. The characters also include Stalin – as a convincingly potent, although incoherent telephone voice. The title character states in the play: "I am not published, I am not produced, I am not read and not heard. But I write, Faddei. This is my personal privilege granted by the emperor. I have a permission to write an honest text. In return, I will not publish anything."

The author of the play, Jaan Undusk wrote in the programme: "Boulgakoff is not a documentary play and this is hinted at by the foreign spelling of the title character's name (to be pronounced in the usual manner). A differently spelled name also gives the author the freedom to see things a bit differently. Mikhail Bulgakov, for me, has by now become more or less the kind of character as he turned out to be in the play. The difference in spelling marks the ratio of fiction and historical truth in the play."

In 2005, Boulgakoff won the second prize in the Estonian Drama Agency's drama competition and it was published in literary monthly magazine Vikerkaar 1-2, 2000. The play is dedicated to the memory of the eminent writer and director Mati Unt (1944-2005).

Jaan Undusk (born 1958) is a literary scholar and writer, the director of the Under and Tuglas Literature Centre, a member of the Estonian Academy of Sciences. His research areas include the written culture of the Baltic Germans, Estonian literature, the philosophy of history and language. An example of his academic work is a collection of essays, *Maagiline müstiline keel* (Magical Mystical Language, 1998). His works also include plays "Goodbye Vienna"(1999), "Quevedo" (2003), "Boulgakoff" (2005). On his election as an academic, the weekly Eesti Ekspress described his works as follows: "Undusk combines in his essays, or maybe even in all his works, the psychological and often erotic empathy with existential generalisations." (Eesti Ekspress, December 21st, 2007).

Eesti Draamateatri "Näidendiraamatu" sarjas ilmunud:

1. Mart Kivastik "Savonarola", 2005
2. Andrus Kivirähk "Adolf Rühka lühikene elu", 2005
3. Andrus Kivirähk "Sürrealistid", 2006
4. Andrus Kivirähk "Voldemar", 2007
5. Jim Ashilevi "Portselansuits", 2007
6. Mihkel Ulman "Võluõunad ehk naeru kätte võib surra", 2007